

RMUTSV
SK074069

๖๖๑๖๙

รายงานการวิจัย
เรื่อง

รายได้ของเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
จังหวัดสงขลา

INCOME OF THE AGRICULTURIST IN SELF-SUFFICIENCY VILLAGE MODEL
OF SONGKHLA PROVINCE

นัตพลพิชัย ดุลยวาทิต

338.13

๒๕๖๔

๒๕๕๖

1๐๕๓๖๕ - ๖๖๑๖๙

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก
งบประมาณประจำปี พ.ศ.2556
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาลักษณะทางประชากรของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา (2) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข กับค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับมั่งมีศรีสุข (4) เพื่อพยากรณ์ระดับรายได้สุทธิต่อปีจากการทำเกษตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 300 ตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า

1) หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ประกอบอาชีพปลูกพืชเป็นหลัก ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร

2) เกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อปีจากภาคเกษตรมากกว่ารายได้จากนอกภาคเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายได้เกษตรกรทั่วประเทศ พ.ศ.2554

3) ตัวแปรเพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา อาชีพทางการเกษตร และการเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร นอกจากนี้ยังพบว่า รายได้สุทธิจากการทำเกษตรขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา และการเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร

4) ปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตร (X_1) และขนาดที่ดินทำกิน (X_2) มีผลต่อรายได้สุทธิ โดยสามารถพยากรณ์รายได้สุทธิจากการเกษตร (Y') ดังนี้

$$Y' = 104,624.680 + 24,123.614X_1 + 12,374.779X_2$$

คำสำคัญ: รายได้สุทธิ เกษตรกร หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข

Abstract

The objectives of this study were (1) to study the demographic characteristics of agriculturist household in self-sufficiency village model the level of wealthy of Songkhla province. (2) To compare the average annual net income of agriculturist in self-sufficiency village model the level of wealthy to the average net income per year of agriculturist across the country. (3) To study factors which has influenced on net income per year of agriculturist in self-sufficiency village model the level of wealthy. (4) To predict the level of net income per year from agriculture. The samples used in this study is that agriculturist in self-sufficiency village model the level of wealthy of Songkhla province derived by random stratified sample of 300 the results show that.

1) Most of the male head of the household had the lower secondary education level or equivalent the number of members in the household of 5-6 people which most in plantation occupations and most of them never received training in agriculture matters.

2) Net income per year of agriculturist form agricultural more than non-agricultural, which was higher than in a year of 2554 agriculturist country side.

3) Variables did not correlate with the level of education, Professional agricultural had received training in agricultures. It was also found that net income for the farming depends on the level of education and received the training in agricultural programs.

4) Factor of the numbers of people in the household agricultural occupations (X_1) and arable land (X_2) affects net income per year. It predicts net income from agriculture (Y') as follows.

$$Y' = 104,624.680 + 24,123.614(X_1) + 12,374.779(X_2)$$

Keywords: Net income, Agriculturist, Self-sufficiency village model

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง รายได้ของเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดสงขลา เล่มนี้ ด้วยความกรุณาของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์โดยตรง รวมทั้งคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิของคณะบริหารธุรกิจอีกหลายท่าน ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะกับงานวิจัยนี้ จนทำให้งานวิจัยบรรลุผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์

นัตพลพิชัย ดุลยวาทิต
กรกฎาคม 2557

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง.....	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	20
บทที่ 4 ผลการวิจัย	24
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	36
บรรณานุกรม.....	42
ภาคผนวก.....	43
ประวัติผู้วิจัย.....	48

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตาราง 1.1 จำนวนประชากรภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรปี พ.ศ.2550-2554	2
ตาราง 2.1 โครงสร้างแรงงานภาคเกษตรจำแนกตามระดับการศึกษา.....	11
ตาราง 3.1 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จำแนกตาม หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ.....	20
ตาราง 3.2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายชื่อหมู่บ้าน	21
ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะทางประชากร	25
ตาราง 4.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ กับ ระดับการศึกษาลักษณะอาชีพ ทางการเกษตร และจำนวนครั้งในการเข้าฝึกอบรมทางการเกษตร.....	27
ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรต่อปี	
ตาราง 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่อิสระเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายได้สุทธิต่อปี ที่มาจากภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร กับรายได้สุทธิเฉลี่ย ครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ พ.ศ.2554.....	28
ตาราง 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่อิสระเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายได้สุทธิครัวเรือนเกษตรกร กับเพศ	29
ตาราง 4.6 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติที่อิสระ เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับ รายได้สุทธิครัวเรือน กับวิธีการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร.....	29
ตาราง 4.7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้สุทธิจากภาคการเกษตร ระหว่างช่วงอายุ.....	30
ตาราง 4.8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่าง สถานภาพ	30
ตาราง 4.9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่าง ระดับการศึกษา.....	30
ตาราง 4.10 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับรายได้ในภาคเกษตรที่ละคู่ด้วยวิธีทดสอบของ เซฟเฟ่ จำแนกตามระดับการศึกษา	31
ตาราง 4.11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่าง ประสบการณ์การทำงานเกษตร.....	31
ตาราง 4.12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่าง จำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตร	32
ตาราง 4.13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับรายได้ในภาคเกษตรที่ละคู่ด้วยวิธีทดสอบของเซฟเฟ่ จำแนกตามจำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตร.....	32

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตาราง 4.14 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่าง ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร.....	33
ตาราง 4.15 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยที่มีผลต่อรายได้.....	33
ตาราง 4.16 การวิเคราะห์การถดถอยเพื่อพยากรณ์ระดับรายได้ (Y') จากการทำเกษตรจาก การนำปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตรกับปัจจัยขนาดของที่ดิน ทำการเกษตร.....	35

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สภาพภูมิประเทศของไทยมีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการทำการเกษตร จนทำให้เป็นแหล่งผลิตและส่งออกสินค้าทางการเกษตรได้เป็นอันดับแรก ๆ ของโลก ทำให้ปัจจุบันเกษตรกรต่างมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากการบริโภคภายในครัวเรือนมาเป็นการผลิตเชิงพาณิชย์ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวมากขึ้น การเกษตรจึงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญกิจกรรมหนึ่งสำหรับประเทศไทย เพราะการเกษตรช่วยสร้างเสริมความอยู่ดีกินดี ความอุดมสมบูรณ์ให้แก่บ้านเมืองโดยส่วนรวม ผลผลิตทางการเกษตรจึงกลายเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการอย่างมากมาย อีกทั้งการเกษตรยังคงเป็นอาชีพหลักของคนไทย ซึ่งประชากรในประเทศไทยเป็นประชากรที่มีพื้นฐานทางด้านการทำเกษตรกรรมมาแต่ดั้งเดิม แม้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะก้าวหน้าไปในหลายด้าน แต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศก็ยังคงประกอบอาชีพทางเกษตรเช่นเดิม โดยเฉพาะในต่างจังหวัด จึงนับได้ว่า การเกษตรกรรมถือเป็นอาชีพหลักของคนไทย นอกจากนี้ ผลผลิตทางการเกษตรสามารถเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ ซึ่งจากรายงานเศรษฐกิจและการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่า ราคาสินค้าเกษตรที่เกษตรกรขายได้นั้น มีแนวโน้มสูงขึ้นทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นด้วย

ระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลมีแนวนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก จนทำให้สัดส่วนมูลค่าการผลิตของภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) อีกทั้งยังมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันสัดส่วนมูลค่าการผลิตในภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 10 ของ GDP และมีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างต่อเนื่อง บทบาทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโครงสร้างเศรษฐกิจไทยและภาคเกษตรกรรมดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อจำนวนผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยการผลิตหลักของภาคเกษตรกรรมให้มีแนวโน้มลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง

ในช่วงปี พ.ศ.2554 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 64.0 ล้านคน จำแนกเป็นประชากรภาคเกษตรจำนวน 24.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 37.64 และประชากรนอกภาคเกษตรจำนวน 39.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 62.36 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555) ดังตาราง 1.1

ตาราง 1.1 จำนวนประชากรภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรปี พ.ศ.2550-2554 (หน่วย:พันคน)

รายการ	ปี พ.ศ.			
	2551	2552	2553	2554
จำนวนประชากรทั้งประเทศ	63,389	63,525	63,878	64,076
จำนวนประชากรภาคเกษตร	23,788	23,798	23,875	24,118
จำนวนประชากรนอกภาคเกษตร	39,601	39,727	40,003	39,958
ร้อยละประชากรภาคเกษตร	(37.53)	(37.46)	(37.38)	(37.64)
ร้อยละประชากรนอกภาคเกษตร	(62.47)	(62.54)	(62.62)	(62.36)

ที่มา. กรมส่งเสริมการเกษตร (2555)

จากตาราง 1.1 จำนวนประชากรในภาคเกษตร พ.ศ.2544 มีจำนวน 24,118,000 คน คิดเป็นร้อยละ 37.64 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันนี้ ประชากรที่อยู่ในภาคเกษตรมีจำนวนน้อยกว่าประชากรนอกภาคเกษตร สำหรับในภาพรวม สัดส่วนประชากรภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 ถึง พ.ศ.2554

จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานภาคเกษตร ปีการเพาะปลูก 2544/45 จำนวน 12,000 ครัวเรือน พบว่า มีครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ 3.7 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 64.71 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ซึ่งครัวเรือนเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดที่ทำให้รายได้ต่ำ เช่น หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาน้อย มีขนาดที่ทำกินขนาดเล็ก มีรายได้ต่ำ อีกทั้งยังต้องพึ่งพารายได้จากนอกภาคการเกษตรอยู่มาก มีเงินออมและมีการลงทุนทางการเกษตรน้อย มีทรัพย์สินน้อย มีหนี้ในระบบ และหนี้บางส่วนเกิดจากการที่พืชผลเสียหายจากภัยธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของดินมีปัญหา มีที่รกร้างว่างเปล่า มีพื้นที่ชลประทานน้อย และใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างไม่เต็มที่ อีกทั้ง มีผลผลิตทางการผลิตต่ำ สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ พบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือน อายุ การศึกษา การได้รับการอบรมวิชาชีพของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดฟาร์ม พื้นที่ได้รับน้ำชลประทาน และการลงทุนทางการเกษตรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ในทิศทางเดียวกัน ส่วนขนาดของพื้นที่ดินที่มีปัญหาที่มีผลต่อรายได้ในทิศทางตรงกันข้าม จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ พบว่าการศึกษาเป็นตัวแปรที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในขนาดของรายได้มากกว่าตัวแปรอื่น ๆ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

ศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร (2556) ได้ทำการเปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายครัวเรือนเกษตร ในช่วงปี พ.ศ.2550 ถึง พ.ศ.2554 พบว่า ทั้งรายได้และรายจ่ายครัวเรือน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยรายได้ของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจากภาคทางการเกษตร มากกว่ารายได้จากนอกภาคเกษตร จากการสำรวจในปี พ.ศ.2550 มีรายได้จากภาคเกษตรครัวเรือนละ 131,193 บาทต่อปี ส่วนในปี พ.ศ.2554 เพิ่มขึ้นเป็นครัวเรือนละ 140,565 บาทต่อปี ขณะที่รายได้ที่มาจากนอกภาคเกษตรน้อยกว่า กล่าวคือ ปี พ.ศ.2550 มีรายได้ 83,512 บาทต่อปี ได้เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2554 เป็น 99,666 บาทต่อปี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) ได้มีการจัดเก็บข้อมูลภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือน และแรงงานเกษตรทั่วประเทศตามแผนการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ.2557 เพื่อติดตามกิจกรรม ด้านต่าง ๆ ของครัวเรือนเกษตรกรในรอบปีที่ผ่านมา ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 ในครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศ ผลการสำรวจข้อมูลในปีที่ผ่านมา (ปีเพาะปลูก 2555/56) เบื้องต้น พบว่า เกษตรกรมีรายได้เงินสดทางการเกษตรเฉลี่ยปีละ 146,948 บาทต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้น จากปี พ.ศ.2554 ประมาณ 6,383 บาทต่อครัวเรือน หรือร้อยละ 4.5 แต่เนื่องจากสถานการณ์ด้านลบ หลายด้านที่เกิดขึ้นในช่วงปีเพาะปลูก ทั้งทางด้านการเมืองและภาวะภัยธรรมชาติ ส่งผลต่อสภาพ เศรษฐกิจและกิจกรรมในภาคการเกษตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลการสำรวจแต่ละครั้ง ซึ่งให้เห็นถึง แนวโน้มทิศทาง และปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกร สำหรับผลการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าว เป็นกิจกรรมของครัวเรือนเกษตรกรที่เกิดขึ้นในช่วงเมษายน พ.ศ.2556 ถึง พฤษภาคม พ.ศ.2557 ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลสำคัญหลายด้าน เช่น การถือครองและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน รายได้และ รายจ่ายของครัวเรือน หนี้สินและทรัพย์สิน รวมทั้งข้อมูลทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน ทั้งนี้ ข้อมูล ดังกล่าวซึ่งให้เห็นถึงภาพรวมชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในระดับจังหวัด ภาคและประเทศ โดยข้อมูล รายได้เงินสดทางการเกษตรของครัวเรือนต่อปี เป็นสิ่งสะท้อนถึงผลการดำเนินงานตามแนวนโยบายของ ภาครัฐอีกด้วย

จากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนภาคเกษตร ของกรมการปกครอง พ.ศ.2556 พบว่า จังหวัด สงขลา มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งสิ้น 147,745 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 36.47 ของครัวเรือนทั้งหมด และจากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนเกษตรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข ปีงบประมาณ พ.ศ.2556 ในจังหวัดสงขลา โดยกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พบว่า มีจำนวน 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วย 766 ครัวเรือนที่เป็นครัวเรือนเกษตร ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารายได้ของเกษตรกรกลุ่มดังกล่าว เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มนี้ ทำการเกษตรในหมู่บ้านที่ได้รับการ ขึ้นทะเบียนให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบในระดับสูงที่สุดคือระดับมั่งมีศรีสุข ซึ่งเกษตรกรได้มีการน้อมนำและ ดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเคร่งครัด ดังนั้นการศึกษาถึงรายได้และปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ ของเกษตรกร จึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง และอาจนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการยกระดับรายได้ ให้กับหมู่บ้านเกษตรกรอื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรของครัวเรือนเกษตรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปี ของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข กับค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข
4. เพื่อพยากรณ์รายได้สุทธิต่อปีจากการทำเกษตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะทางประชากรของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
2. ทำให้ทราบค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปี ของครัวเรือนเกษตรกร หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ
3. ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปี ของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
4. ได้สมการสำหรับพยากรณ์รายได้เฉลี่ยต่อปี จากการทำเกษตรจากปัจจัยจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน และปัจจัยขนาดของที่ดินทำการเกษตร

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาข้อมูลลักษณะทางประชากร รายได้สุทธิจากการทำการเกษตร และรายได้สุทธินอกภาคเกษตร ของครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 จังหวัดสงขลา จำนวน 300 ครัวเรือน จาก 8 หมู่บ้าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รายได้ หมายถึง รายได้รายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือน ซึ่งเป็นรายได้เงินสดสุทธิเกษตรกร (รายได้เงินสดเกษตรกรหักด้วยรายจ่ายเงินสดเกษตรกรรวมกับรายได้เงินสดนอกเกษตรกรคือรายได้ที่เกิดจากกิจกรรมนอกฟาร์มทุกชนิดจากการทำการเกษตรและรายได้นอกภาคเกษตร)
2. เกษตรกร หมายถึง ผู้ใช้ที่ดินเพาะปลูกพืช รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ และอื่น ๆ
3. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข หมายถึง หมู่บ้านที่มีความพร้อมในการประเมินผลเพื่อจัดระดับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ตัวชี้วัดด้านการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การออม การเรียนรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออารีแบ่งปัน และต้องผ่านการประเมินผลตามแบบประเมินผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงมหาดไทย จำนวน 23 ตัวชี้วัด จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) พออยู่พอกิน 2) อยู่ดีกินดี และ 3) มั่งมีศรีสุข ซึ่งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข ต้องมีตัวชี้วัดเพิ่มขึ้นอีก 3 มิติ ได้แก่ 1) ด้านสังคม เป็นชุมชนเป็นชุมชนเข้มแข็ง ปลอดภัยเสถียร มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้จริง 2) มิติด้านเศรษฐกิจ ต้องมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถส่งเสริมผลิตภัณฑ์และกิจกรรมในชุมชนที่ชัดเจน และ 3) มิติด้านอนุรักษ์ จะต้องมีการค้นหาและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างคุณค่า สร้างภาคีเครือข่าย และเรียนรู้การพัฒนาที่ชัดเจน และสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (2551) ได้นิยามความหมายของรายได้ไว้ ดังนี้ 1) รายได้ด้านการเกษตร ซึ่งรวมทั้งด้านพืช (ทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ) ด้านสัตว์ (เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว ควาย แพะ แกะ ไหมและอื่น ๆ) ด้านประมง (สัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิด) และผลผลิตจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ทั้งที่ทำไว้ขาย ทำไว้กินเอง และการไปหาจากแหล่งธรรมชาติ โดยคิดรวมเป็นตัวเงินต่อปี ซึ่งในที่นี้จำแนกเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคและการผลิตเพื่อการจำหน่าย 2) รายได้นอกภาคเกษตร ได้แก่ รายได้จากเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน รายได้จากการค้าขายการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม บริการ รายได้อื่น ๆ เช่น ค่าเช่า ลูกหลานส่งเงินมาให้ ดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น โดยการวิจัยเกี่ยวกับรายได้รวมของคนในชนบทไทย พบว่า คนในชนบทจำนวน 7,726,308 ครอบครัว 29,375,708 คน มีรายได้รวมกันทั้งหมดจำนวน 1,310,100.52 ล้านบาท เป็นรายได้ด้านการเกษตรจำนวน 542,072.28 ล้านบาท และนอกภาคการเกษตรจำนวน 768,028.24 ล้านบาท คิดเป็นรายได้เฉลี่ยจำนวน 169,563.59 บาทต่อครัวเรือนต่อปี หรือ จำนวน 44,598.09 บาทต่อคนต่อปี ซึ่งรายได้เหล่านี้มาจาก

- 1) การปลูกพืชไว้กินเอง จำนวน 84,001.49 ล้านบาท
- 2) ปลูกพืชไว้ขายจำนวน 347,173.91 ล้านบาท
- 3) เลี้ยงสัตว์ไว้กินเอง จำนวน 15,590.63 ล้านบาท
- 4) เลี้ยงสัตว์ไว้ขาย จำนวน 65,454.58 ล้านบาท
- 5) ทำประมงไว้กินเองจำนวน 9,027.67 ล้านบาท
- 6) ทำประมงไว้ขายจำนวน 20,823.99 ล้านบาท
- 7) เงินเดือน ค่าจ้าง จำนวน 557,452.90 ล้านบาท
- 8) ค้าขาย จำนวน 98,584.62 ล้านบาท
- 9) รายได้จากการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ จำนวน 27,935.93 ล้านบาท
- 10) รายได้อื่น ๆ จำนวน 84,054.79 ล้านบาท

เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีประชากรมากที่สุด ประชากรมีรายได้รวมสูงสุด ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากนอกภาคการเกษตร เมื่อคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนพบว่า ประชากรภาคกลาง มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด โดยส่วนใหญ่เป็นรายได้จากนอกภาคการเกษตรเช่นเดียวกัน

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545) ได้นิยามความหมายของครัวเรือนและรายได้ครัวเรือน ดังนี้

1) ครัวเรือนส่วนบุคคลประกอบด้วย

1.1 ครัวเรือนหนึ่งคน คือ บุคคลคนเดียวซึ่งหุงหาอาหารและจัดหาสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพ โดยไม่เกี่ยวกับผู้ใด ซึ่งอาจพำนักอยู่ในเคหสถานเดียวกัน

1.2 ครัวเรือนหลายคน คือ ครัวเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดหาและใช้สิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน บุคคลที่มาอยู่ร่วมกันในครัวเรือนอาจจะเป็นญาติหรือไม่เป็นญาติกันก็ได้ ซึ่งได้แก่ครัวเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์แบบญาติมาอยู่ด้วยกัน หรืออยู่แบบครอบครัว ครัวเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบญาติไม่เกิน 5 คน มาอาศัยอยู่ด้วยกัน ช่วยกันจ่ายค่าที่พัก ให้นับเป็นครัวเรือนส่วนบุคคล 1 ครัวเรือนครัวเรือนคนงานที่นายจ้างจัดให้อยู่อาศัยร่วมกันไม่เกิน 5 คน ถือเป็น 1 ครัวเรือนส่วนบุคคล ครัวเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน ซึ่งบุคคลเหล่านั้นจะต้องมีบุคคลที่เป็นญาติกันตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป หรือเป็นญาติไม่เกิน 3 คน แต่มีคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของคนทั้งหมด ถือเป็นครัวเรือนส่วนบุคคล 1 ครัวเรือน

2) หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกอื่นในครัวเรือน โดยยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจจะเป็นผู้รับผิดชอบทางการเงินและสวัสดิการของครัวเรือนหรือไม่ก็ตาม

3) ผู้ทำงานให้เกิดรายได้และผู้รับเงินรายได้ผู้ทำงานให้เกิดรายได้ (earners) คือ สมาชิกของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเอง ผู้ทำงานรับจ้าง และผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ไม่นับรวมผู้รับเงินค่าเช่าเงินช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน

4) รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ประกอบด้วยค่าจ้างและเงินเดือน เงินรางวัลบริการ เงินโบนัส กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจการเกษตรและธุรกิจอื่น ๆ รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย และเงินปันผลเงินได้รับเป็นการช่วยเหลือ บำเหน็จ บำนาญ เงินทุนการศึกษารายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง เงินเดือน มูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของ) หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อรายรับที่เป็นตัวเงินอื่น ๆ เช่น เงินได้รับจากการประกันภัยหรือประกันชีวิต เงินรางวัลสลากกินแบ่ง และรายรับอื่น ๆ ในประเภทเดียวกันรายได้ประจำ ได้แก่ รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน แต่ไม่รวมรายรับที่เป็นตัวเงินอื่น ๆ

5) ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ประกอบด้วยจำนวนเงินที่ครัวเรือนได้ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำรงชีพมูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง เงินเดือน สินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของและอยู่อาศัยเอง) หรือได้มาโดยไม่ต้องซื้อรายจ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าภาษี เงินบริจาค ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าสลากกินแบ่ง ดอกเบี้ยจ่าย และ รายจ่ายที่มีใช้เพื่อการบริโภคอื่น ๆ ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ได้แก่ รายจ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือน แต่ไม่รวมรายจ่ายอื่น ๆ

(สุกัญญา ตันธนะวัฒน์ และคณะ, 2552, หน้า 181-192) ได้อธิบายถึงตัวเลขรายได้ประชาชาติ ซึ่งเป็นดัชนีแสดงถึงความสามารถของระบบเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นว่ามีกำลังและความสามารถผลิตสินค้าและบริการที่คิดเป็นมูลค่าได้มากน้อยเพียงใดในระยะหนึ่ง ๆ โดยมากมีระยะเวลา 1 ปี ดังนั้นตัวเลขรายได้ประชาชาติ จึงเป็นดัชนีสำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะชี้ให้เห็นถึงระดับการพัฒนา รวมทั้งความมั่งคั่งหรือยากจนของระบบเศรษฐกิจในประเทศหนึ่ง ๆ การเปลี่ยนแปลงในระดับรายได้ประชาชาติ จะเป็นเครื่องแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ว่าดีขึ้นหรือเลวลงได้ โดยใช้ตัวเลขรายได้ประชาชาติเปรียบเทียบกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศในปีนั้น กับปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ตัวเลขรายได้ประชาชาติ ยังใช้เป็นตัวเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศกับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ และแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของนโยบายที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ตัวเลขรายได้ประชาชาติมีประโยชน์ในด้านการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้รู้ว่าเศรษฐกิจของประเทศกำลังรุ่งเรืองหรือตกต่ำ สามารถเปรียบเทียบเศรษฐกิจของประเทศว่าในระยะเวลาดียวกันเศรษฐกิจรุ่งเรืองหรือตกต่ำกว่าประเทศอื่น

นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นการกระจายรายได้ ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชากรในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ตัวเลขรายได้ประชาชาตินอกจากจะชี้ให้เห็นถึงภาวะเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต โดยทำให้ทราบว่ารรัฐควรจะทำอย่างไร ส่งเสริม หรือตัดทอนกิจการประเภทใด และภายในขอบเขตใดจึงจะเหมาะสมอีกทั้ง ยังเป็นเครื่องมือวางนโยบายจัดเก็บภาษีอากรทำให้ทราบขีดความสามารถในการเสียภาษีของประชาชน รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ประกอบในการจัดเก็บภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ภาระภาษีตกแก่บุคคลที่ควรต้องเสียภาษีและใช้เป็นดัชนีเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ

รายได้ส่วนบุคคล (Personal Income: PI) หมายถึง รายรับทั้งหมดของบุคคลซึ่งเป็นรายได้ตกมาถึงมือของบุคคล โดยจะรวมทั้งรายได้ทั้งที่เป็นผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต และที่มีได้เป็นผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต รายได้ส่วนบุคคล (PI) แตกต่างจากรายได้ประชาชาติ (National Income: NI) โดย NI จะคำนวณเฉพาะรายได้ที่เกิดจากการผลิต (earned income) เท่านั้น แต่ PI จะรวมรายได้ส่วนที่มีใช้ไปเป็นผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตเข้าไปด้วย เช่น เงินโอนต่าง ๆ และดอกเบี้ยเงินยืม ที่มีใช้ส่วนของการผลิตเข้าไปด้วย และจะหักรายได้บางรายการที่รวมอยู่ใน NI แต่ไม่ได้ตกทอดถึงมือของบุคคลออกตั้งนั้นจากตัวเลขรายได้ประชาชาติ (NI) ซึ่งเป็นรายได้ที่เป็นผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตจะมีรายได้บางรายการที่ไม่ตกทอดถึงมือประชาชน

รายได้สุทธิส่วนบุคคล (Personal Disposable Income: DI) หมายถึง รายได้ส่วนบุคคลที่เหลืออยู่หลังจากหักค่าภาษีเงินได้และภาษีที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล

$$DI = PI - TP$$

โดยที่

DI = Disposable Income

PI = Personal Income

TP = Personal Taxes

รายได้สุทธิส่วนบุคคลเป็นรายได้ที่พ้นจากภาระภาษี ดังนั้นบุคคลจะนำไปใช้บริโภคหรือนำไปใช้จ่ายทันที (Consumption: C) หรือเก็บออม (Saving: S) รายได้สุทธิส่วนบุคคลมีประโยชน์ในการซื้ออำนาจซื้อ (purchasing power) และแสดงความโน้มเอียงที่จะใช้จ่าย หรือความโน้มเอียงที่จะเก็บออมของประชาชน

สำหรับรายได้เฉลี่ยจะใช้วัดฐานะแท้จริงของประเทศ และใช้เทียบฐานะทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องหารรายได้เฉลี่ยผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว (GNP per capita) หารได้จาก GNP (Gross National Product) หารด้วยจำนวนประชากร ซึ่งตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัวนี้ มีประโยชน์ในการใช้เป็นเครื่องชี้ความสามารถในการผลิตของประชากรโดยเฉลี่ยแต่ละคนของแต่ละประเทศ ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อกำลังแรงงาน มีประโยชน์ในการใช้เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการทำงาน

รายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อคน (Per Capita Income) เป็นตัวเลขรายได้ที่ทำได้จาก รายได้ประชาชาติหารด้วยจำนวนประชากร ตัวเลขรายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อคน มีประโยชน์ในการใช้เป็นเครื่องชี้ฐานะ และแสดงมาตรฐานการครองชีพของแต่ละประเทศได้รายได้สุทธิส่วนบุคคลเฉลี่ย หารได้จากรายได้สุทธิส่วนบุคคลหารด้วยจำนวนประชากร ตัวเลขรายได้สุทธิส่วนบุคคลเฉลี่ยมีประโยชน์ในการแสดงอำนาจซื้อของแต่ละบุคคลของแต่ละประเทศ

กรมการพัฒนาชุมชน (2550) กล่าวถึงความเป็นมาของโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ งบประมาณ พ.ศ.2552 ถึง พ.ศ.2554 โดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ใน 3 ระดับ คือ 1) พออยู่พอกิน 2) อยู่ดีกินดี และ 3) มั่งมีศรีสุข จำนวน 2,666 หมู่บ้าน ครอบคลุมในทุกอำเภอ 878 อำเภอ (อำเภอละอย่างน้อย 1 หมู่บ้าน) และในปีงบประมาณ 2554 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ประกาศให้เป็นปีแห่งวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ดังนั้น เพื่อรับทราบผลสำเร็จของการพัฒนา สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน จึงได้จัดทำโครงการศึกษาผลสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งเป็นโครงการริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ปี พ.ศ.2554 ศึกษาในระดับละ 3 หมู่บ้าน รวม 9 หมู่บ้าน กำหนดพื้นที่เป้าหมายใน 9 จังหวัด จังหวัดละ 1 หมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับ 2) เพื่อศึกษาผลการบูรณาการการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และ 3) เพื่อศึกษากระบวนการวัดความสุขมวลรวมของชุมชนแบบมีส่วนร่วม

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม ฉบับที่ 10 พ.ศ.2505 ให้แยกงานพัฒนาการท้องถิ่นออกจากกรมมหาดไทย ให้รับผิดชอบงานพัฒนาการท้องถิ่นร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านชนบทในเขตพัฒนาชุมชน โดยบริหารและดำเนินงานพัฒนาชุมชนตามหลักการ และแนวนโยบายดำเนินงานที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาชุมชนแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2505 เป็นต้นมางานพัฒนาชุมชนมุ่งสอนชาวบ้านให้รู้จักการพึ่งพาตนเองเห็นคุณค่าและรู้จักใช้ประโยชน์จากการพัฒนาด้านวัตถุพร้อมกับการพัฒนาตนเองในทางที่ฉลาดและเหมาะสม ปัจจุบันได้มีกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ.2552 กำหนดให้กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย จัดทำ ยุทธศาสตร์ชุมชน ตลอดจนการฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ภารกิจที่กรมการพัฒนาชุมชนได้รับมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทยและรัฐบาล ชี้ว่าหน้าที่ความรับผิดชอบของกรมการพัฒนาชุมชน ไม่ใช่การดำเนินกิจกรรมพัฒนาให้ชุมชนหรือให้บริการสาธารณะแก่ชุมชน แต่เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินการพัฒนา ซึ่งกล่าวได้ว่าความเจริญของชุมชนเป็นผลผลิตของประชาชนในชุมชนนั้น การที่ประชาชนในชุมชนตื่นตัวมีจิตสำนึกที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนและแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยการรวมกลุ่มบริหารจัดการกิจกรรมของชุมชนเป็นผลผลิตของพัฒนากรเป้าหมายของกรมการพัฒนาชุมชน คือชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้และครอบครัวมีคุณภาพชีวิตดีมีความสุข กระบวนการพัฒนาชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา กรมพัฒนาชุมชนได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ส่งเสริมการบริหารจัดการทุนชุมชน สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการวางแผนชุมชน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการจัดการความรู้ของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตลอดจนการใช้ความรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรม สู่เป้าหมายการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

สำหรับการคัดเลือกหมู่บ้านหรือชุมชน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 1) การประเมินหมู่บ้าน ชุมชน ที่มีวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้านแล้ว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจะทำการประเมินหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อแยกระดับหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เกณฑ์ชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด เป็นเกณฑ์ในการประเมินและพิจารณาแยกประเภท จัดระดับหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นให้เสนอหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์เน้นในเชิงคุณภาพไม่เน้นปริมาณ 2) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจัดทำบัญชีหมู่บ้านเป้าหมาย โดยการนำผลการประเมินหมู่บ้านมาจัดประเภทของแต่ละหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 ระดับ พออยู่พอกิน เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเองเน้นการปฏิบัติทำกินทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และมีการออมและขึ้นก้าวหน้า

ระดับที่ 2 ระดับ อยู่ดีกินดี เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปกลุ่มการพัฒนารายได้ด้วยระบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสคนในชุมชน

ระดับที่ 3 ระดับ มั่งมีศรีสุข เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่ายเพื่อใช้ศักยภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อขยายโอกาสในการประกอบอาชีพ และส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้กับคนในหมู่บ้านชุมชน ซึ่งทั้ง 3 ระดับนี้สามารถพัฒนาไปได้ เฉพาะระดับของตนเอง ไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นลำดับหรือขั้นตอนต่อกันไป

กรวิทย์ ตันศรี (2556) กล่าวถึงการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรว่า ถึงแม้ภาคการเกษตรของ ไทยมีส่วนมูลค่าเพียงร้อยละ 8.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และมีแนวโน้มลดลง แต่มีความสำคัญกับชีวิตของแรงงานในภาคการเกษตรกว่า 16.7 ล้านคนหรือประมาณร้อยละ 25.9 ของประชากรทั้งประเทศ มีความสำคัญในมิติการเป็นฐานการผลิตอาหารและด้านพลังงานทดแทนให้กับประเทศ รวมถึงสร้างรายได้ให้กับภาคครัวเรือนของเกษตรกรกว่า 5.8 ล้านครัวเรือน แต่น่าสนใจว่าภาคการเกษตรกลับประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานมาโดยตลอดเช่นเดียวกับภาคธุรกิจอื่น และนับวันปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร มีแนวโน้มจะกระจายพื้นที่เพิ่มขึ้นหากพิจารณาสัดส่วนแรงงานในภาคการเกษตรตลอดช่วง 22 ปีที่ผ่านมา จะพบว่าแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2533 แรงงานในภาคการเกษตรมีส่วนสูงถึงร้อยละ 63.3 ของผู้มีงานทำรวม แต่ในปี พ.ศ.2555 สัดส่วนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 42.1 หรือมีจำนวนลดลงโดยเฉลี่ยประมาณปีละ 150,000 คน นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มแรงงานอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่กลุ่มแรงงานที่มีอายุตั้งแต่ 15-39 ปี กลับมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานรุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปีที่มีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็ว กล่าวได้ว่า แรงงานรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตรน้อยลง ส่งผลให้อายุเฉลี่ยของแรงงานภาคเกษตรสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตในอนาคตลดลง เนื่องจากปัญหาสุขภาพของแรงงานและข้อจำกัดในการที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างไรก็ตาม ปี พ.ศ.2554-2555 สัดส่วนแรงงานในภาคการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 41.0 ในปี พ.ศ.2554 เป็น ร้อยละ 42.1 ในปี พ.ศ.2555 ส่วนหนึ่งเป็นผลจากแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตน้ำท่วมปี พ.ศ.2554 ทำให้แรงงานส่วนหนึ่งกลับเข้าสู่ภาคการเกษตร และตัดสินใจเลือกที่จะทำงานอยู่ในภาคเกษตรต่อไป เนื่องจากเห็นว่าราคาเฉลี่ยของสินค้าเกษตรอยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นของแรงงานภาคเกษตรดังกล่าวยังไม่สามารถชี้ให้เห็นแนวโน้มในระยะยาวได้ชัดเจนมากนักเนื่องจาก ราคาสินค้าเกษตรมีความไม่แน่นอนสูง ประกอบกับที่ผ่านมาราคาสินค้าเกษตรที่อยู่ในเกณฑ์ดีนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากนโยบายภาครัฐที่เข้ามาแทรกแซงราคาสาเหตุสำคัญที่แรงงานในภาคเกษตรขาดแคลน ได้แก่

- 1) เกิดจากทัศนคติของแรงงานรุ่นใหม่ ที่เห็นว่า อาชีพเกษตรกรเป็นงานที่หนัก ราคาไม่แน่นอน ผลผลิตต้องพึ่งพารธรรมชาติซึ่งมีความไม่แน่นอนของสภาพอากาศสูง ด้วยปัจจัยดังกล่าวจึงส่งผลให้แรงงานเคลื่อนย้ายไปสู่แรงงานนอกภาคเกษตรมากขึ้น โดยเข้าไปทำงานเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการ ซึ่งมีเงินเดือนเป็นรายได้ประจำที่แน่นอนและต่อเนื่องตลอดทั้งปี อาชีพการเกษตรจึงเป็นเพียงทางเลือกเพื่อเป็นอาชีพเสริมหรือเพื่อความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน

นอกจากนี้ ผลสำรวจสถานการณ์ชาวนาไทย (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2555) ยังพบว่า เกษตรกรทำนากว่าร้อยละ 80.5 ไม่อยากให้ลูกหลานทำนาเช่นเดียวกับตน และผลสำรวจข้อมูลจำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรมีจำนวนลดลงประมาณร้อยละ 5-8% ต่อปี และในการเลือกอันดับในการศึกษาต่อ ส่วนใหญ่เลือกคณะเกษตรอยู่ในอันดับ 3 หรืออันดับ 4 ซึ่งให้เห็นว่าเด็กไทยไม่ได้สนใจที่จะเรียนด้านการเกษตร แม้ว่า จะสำเร็จการศึกษาด้านการเกษตร ส่วนใหญ่ยังคงเลือกทำงานเป็นลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรมการเกษตรมากกว่าที่จะมาทำอาชีพการเกษตรโดยตรง (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, พ.ศ.2555)

2) ต้นทุนการผลิตของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญมีแนวโน้มสูงขึ้นโดยตลอด โดยเฉพาะต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีการเกษตร คาดว่ามีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 35 ของต้นทุนการผลิต รวมถึงต้นทุนค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น ส่งผลให้ผลตอบแทนสุทธิอยู่ในระดับต่ำและไม่แน่นอน บางปีต้องประสบผลขาดทุนด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้เกษตรกรบางส่วนนอกจากจะทำอาชีพการเกษตรแล้ว ยังต้องหารายได้เสริม โดยการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป หรือเป็นลูกจ้างในภาคการผลิตอื่นในช่วงนอกฤดูกาลเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลระหว่างปี พ.ศ.2549-2554 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ครึ่งเรือนภาคเกษตรมีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 40 ของรายได้รวมสะท้อนให้เห็นว่า การมีรายได้จากภาคเกษตรเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

3) ระบบการประกันภัยพืชผลทางการเกษตร (Crop Insurance) ยังมีข้อจำกัดและไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เนื่องจากขาดการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง ทำให้ที่ผ่านมาเกษตรกรมีข้อจำกัดในการที่จะลดความเสี่ยงของผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่สร้างความเสียหายแก่ผลผลิต บันทึบท่อฐานะและความมั่นคงในอาชีพ

นอกจากนี้ ข้อมูลสำมะโนการเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ.2556 พบว่า สัดส่วนของแรงงานในภาคการเกษตรมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ดังตาราง 2.1

ตาราง 2.1 โครงสร้างแรงงานภาคเกษตรจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ปี พ.ศ.	
	2546	2556
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	97.2	94.5
ระดับอาชีวศึกษา	1.6	2.8
ระดับอุดมศึกษา	1.2	2.7

ที่มา. สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำมะโนการเกษตร พ.ศ.2556)

การเพิ่มขึ้นของแรงงานภาคเกษตรเป็นไปในทิศทางที่ดี เพราะจะช่วยให้สามารถเรียนรู้และนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาและปรับปรุง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการผลิตในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยที่สินค้าเกษตรมีแนวโน้มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทั้งในด้านพลังงานและด้านอาหาร ซึ่งเป็นผลจากการเติบโตของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และประชากรโลกที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ความต้องการพืชพลังงานและพืชอาหารมากขึ้น ในขณะที่พื้นที่เพาะปลูกมีจำกัดและสภาพภูมิอากาศที่

เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ส่งผลกระทบต่อปริมาณการผลิตอย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาคการเกษตรไทยจะยังคงประสบปัญหาและข้อจำกัดหลายด้าน แต่ไทยก็ยังคงเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรรายสำคัญของโลก สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพความพร้อมของภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสม ซึ่งเป็นจุดแข็งในการที่จะสร้างโอกาสและพัฒนาได้อีกมาก ดังนั้น หากภาคเกษตรกรรมไทยปรับตัวได้ซ้ำเหมือนในอดีตที่ผ่านมา นอกจากจะเสียโอกาสด้านการตลาดแล้ว ปัญหาการขาดแคลนแรงงานก็ยังคงอยู่ต่อไป ซึ่งในระยะยาวการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวอาจกระทำได้นาน การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืนนั้น ควรให้ความสำคัญการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลตอบแทนจากการผลิต ซึ่งภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการระบบน้ำเพื่อการเกษตรอย่างเป็นระบบ ร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มในสินค้าเกษตรผ่านการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชและเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม ควบคู่กับการกำหนดพื้นที่สำหรับการทำเกษตร (Zoning) ส่งเสริมระบบประกันภัยพืชผลเพื่อให้เกษตรกรสามารถลดความเสี่ยงของผลผลิตจากภัยธรรมชาติ ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุน และสนับสนุนกลุ่มแรงงานรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพให้เข้ามาสนใจประกอบอาชีพการเกษตร เนื่องจากเป็นกลุ่มที่สามารถเรียนรู้และปรับตัวได้เร็วกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงการผลักดันยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ทั้งนี้ เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มั่นคงและเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การยกระดับสินค้าเกษตรรวมถึงคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรไทยได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ (2544) ได้กล่าวถึง วิถีชีวิตของเกษตรกรว่าไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าการเกษตรยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ แม้สัดส่วนรายได้ภาคเกษตรต่อรายได้ประชาชาติจะอยู่ในระดับไม่สูงนัก และไม่ใช้เพราะภาคเกษตรตกต่ำมากนัก รายได้เกษตรกรยังขึ้นลงไปตามกระแสเศรษฐกิจโลก แต่เป็นเพราะภาคเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมส่งออก การบริการและการท่องเที่ยวเติบโตเร็วกว่ามาก เมื่อมองตัวเลขในเชิงเปรียบเทียบทำให้ภาคเกษตรมีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจน้อย และจำนวนเกษตรกรก็มีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้วคือจากกว่า ร้อยละ 70 ในช่วงเริ่มแผนพัฒนาประเทศ มาเป็นร้อยละ 50 ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และเหลืออยู่ราวร้อยละ 30 ในปัจจุบัน หากแนวโน้มการพัฒนาการเกษตรเป็นไปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ และไม่มีการแก้ไขปัญหาเกษตรกรอย่างจริงจัง เชื่อว่าอีกไม่เกิน 30 ปี จำนวนเกษตรกรไทยจะเหลือต่ำกว่าร้อยละ 10 เช่นเดียวกับประเทศในยุโรป ญี่ปุ่นและอเมริกา เพราะเกษตรกรอิสระรายย่อยจะเลิกทำการเกษตร หรือเปลี่ยนไปเป็นแรงงานรับจ้างในโรงงาน

ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สำคัญที่เป็นปัญหาของเกษตรกรได้แก่ เรื่องที่ดินทำกิน การเข้าถึงทรัพยากร หนี้สิน การตลาด และสุขภาพ ประการแรกเรื่องที่ดินทำกิน เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินทำกิน ประการที่สองเกษตรกรที่ยังมีที่ดินจำนวนมากพอ ในแต่ละปีต้องสูญเสียที่ดินทำกิน ให้กับสถาบันการเงิน ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการจากกรณีการฟ้องยึดที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินประกันของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรทั่วไป ที่ดินเหล่านี้กลายเป็นสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการผลิต นอกจากนั้นการเช่าไม่ถึงทรัพยากรการผลิต โดยเฉพาะน้ำ

ทะเล ป่า และทรัพยากรพันธุกรรมทั้งหลายที่อยู่ในป่า ซึ่งเป็นฐานชีวิตของเกษตรกรและชาวประมงขนาดเล็ก ทำให้เกษตรกรรายย่อยขาดศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรชายเขตป่าถูกตัดขาดจากทรัพยากรในป่า ชาวประมงพื้นบ้านถูกรบกวนรบกวนลากทำลายแหล่งหากิน พันธุกรรมพื้นเมืองทางการเกษตรถูกทำลายลงด้วยความเข้าใจผิดของนักวิชาการว่า เป็นของด้อยค่าจนเกษตรกรไม่สามารถใช้พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์พื้นเมืองได้อีก แหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการเกษตรถูกจัดการด้วยเขื่อนและอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ และควบคุมโดยรัฐทำให้เกษตรกรเข้าไม่ถึงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อีกทั้งเกษตรกรยังมีหนี้นอกระบบ ซึ่งหนี้ทั้งสองระบบเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด เริ่มจากหนี้สินเกษตรกรในระบบเพิ่มขึ้นรวดเร็วและเพิ่มในอัตราที่สูงกว่าหนี้สินครัวเรือนทั่วไปด้วยวิธีการหมุนหนี้ การกู้หนี้ครั้งแรกเป็นจำนวนไม่มากแต่รายได้จากการเกษตรก็ไม่พอใช้หนี้จึงต้องกู้หนี้ครั้งที่สอง เพื่อเอามาใช้หนี้และดอกเบี้ยหนี้กู้ครั้งแรกและเหลือส่วนหนึ่งไว้ใช้สอย กู้ครั้งที่สามก็เพื่อใช้หนี้เงินต้นและดอกเบี้ยจากการกู้ครั้งที่สองและ เหลือส่วนหนึ่งไว้ใช้สอย เมื่อกู้จนยอดหนี้สินชนเพดานทรัพย์ประกันไม่สามารถหมุนเงินกู้ในระบบต่อไปได้ก็ต้องดิ้นรนกู้เงินกลุ่มเงินกองทุนในหมู่บ้านมาหมุนต่อ สุดท้ายก็ต้องไปกู้เงินนอกระบบดอกเบี้ยสูง ยอดหนี้เกษตรกรจึงสูงขึ้น 2-3 เท่า

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2550) ได้กำหนดแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับเกษตรกร ดำเนินการให้มีการกระจายได้อย่างเป็นธรรมคุ้มครองส่งเสริมและขยายโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการและการประกอบอาชีพ และการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด ส่งเสริมให้สินค้าเกษตร ได้รับผลตอบแทนสูงสุดรวมทั้ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเรื่องสร้างระบบประกันความเสี่ยงให้เกษตรกร และสร้างกลไกการสร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรกรรมที่เป็นธรรม ตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2551-2554 โดยมีเป้าหมายเชิงนโยบาย ตัวชี้วัด และกลยุทธ์และวิธีดำเนินการโดยเกษตรกร ลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของราคา และสร้างระบบประกันความเสี่ยงให้เกษตรกร เพื่อลดความเสี่ยงอันเนื่องมาจาก ผลกระทบความเสียหายจากภัยธรรมชาติและสร้างกลไกการสร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรกรรมที่เป็นธรรมโดยรัฐบาลจะรักษาเสถียรภาพ ราคาสินค้าเกษตร โดยการพัฒนาตลาดกลางสินค้าเกษตร และดูแลกลไกด้านราคา ทั้งนี้รัฐบาลได้แถลงไว้ต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 โดยเน้นนโยบายด้านเศรษฐกิจซึ่ง มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ คือการดูแลเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร และการตลาดสินค้าเกษตร โดยจัดให้มีระบบประกันความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร พัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้มีความเข้มแข็ง รวมทั้ง ใช้ระบบโทรภาคี ภาครัฐ เอกชน และเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตร โดยกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงของอาหาร และพลังงาน มีการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านอาหารและพลังงานในประเทศไทย ได้แก่การที่ประเทศไทยมีฐานการผลิตการเกษตร ที่เข้มแข็ง มีที่ตั้งทางภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสมมีภูมิปัญญาด้านการผลิตการประยุกต์ดัดแปลงและวัฒนธรรมอาหารที่เข้มแข็งและหลากหลาย ทำให้ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารที่

สำคัญรายใหญ่ของโลก โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศ สามารถทำการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารทั้ง พืช ปศุสัตว์ และประมง ส่วนใหญ่มีปริมาณผลผลิตพอเพียงกับความต้องการใช้ภายในประเทศ และมีเหลือส่งออกสร้างรายได้ เช่น ข้าว ผลผลิตร้อยละ 55 ถูกนำมาบริโภคภายในประเทศและร้อยละ 45 ส่งออก ผลผลิตพืชอาหารสำคัญ เช่นมันสำปะหลัง อ้อย และปาล์ม น้ำมันบางส่วนนำมาใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตพลังงานทดแทนเพื่อใช้ในประเทศนอกเหนือจากการส่งออกอีกด้วย

ภายใต้นโยบายของรัฐบาลที่กระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานในภาคการผลิต เน้นด้านการเกษตรให้มีผลผลิตที่ขยายตัว สนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก การใช้เทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนการผลิตและการปรับปรุงคุณภาพสินค้าการเกษตรหลากหลายชนิด เพื่อลดความเสี่ยงของครัวเรือนเกษตรกร ตลอดจนการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งในแต่ละแผนงานส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับสถาบันเกษตรกร ด้วยเหตุดังกล่าว กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ภายใต้โครงการความร่วมมือกับศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จึงได้ทำการประเมินสถานการณ์สหกรณ์การเกษตรในปัจจุบัน ได้ดังนี้ สหกรณ์เป็นหน่วยเศรษฐกิจหนึ่งในระดับชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ การจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยแก้ปัญหาของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การขาดแคลนเงินทุน ขาดแคลนที่ดินทำกิน ปัญหาในเรื่องการผลิต ปัญหาการตลาด สหกรณ์ภาคการเกษตรไทยปัจจุบัน ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง และสหกรณ์นิคม มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 3,597 แห่ง สมาชิกรวมกันเป็นกลุ่มกว่า 6 ล้านคน ทำธุรกิจพึ่งพากันโดยสมาชิกและเพื่อสมาชิก มีเม็ดเงินหมุนเวียนในระบบกว่า 2 แสนล้านบาท ผลประกอบการทำกำไร 4.06 พันล้านบาท ยอดรวมทุนดำเนินงานทั้งสิ้น 1.3 แสนล้านบาท หากพิจารณาด้านฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิก ผลปรากฏว่าสมาชิกมีเงินออมกับสหกรณ์ 11,016 บาท/คน ในขณะที่มีภาระหนี้สินกับสหกรณ์ 15,672 บาท/คน ด้านประเด็นความต้องการช่วยเหลือ/ส่งเสริม/สนับสนุนจากภาครัฐที่สำคัญ ต้นทุนหรือปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในราคาเป็นธรรม อาทิ ปุ๋ย น้ำมัน อาหารสัตว์ พันธุ์พืช ฯลฯ กำหนด/ประกันราคาสินค้าเกษตรสหกรณ์ที่เป็นธรรม การรวบรวม/จำหน่ายสินค้าผ่านระบบสหกรณ์สร้างอำนาจต่อรอง ส่งเสริมแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตร/ขยายโอกาส/เพิ่มรายได้ มาตรฐานและคุณภาพสินค้าเกษตร โดยให้ความรู้ด้านการใช้ปัจจัยการผลิตเหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูก ส่งเสริมวินัยจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ/บัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน (ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนาวรัตน์ ม่วงคราม (2552) ได้ศึกษาวิจัยทัศนะเกษตรกรที่มีต่อการสร้างความมั่นคงทางรายได้ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง มีทัศนะเพื่อศึกษาทัศนะของเกษตรกรที่มีต่อการสร้างความมั่นคงทางรายได้ ประชากรที่ศึกษาเป็นเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการรวมน้ำบวใจ ถวายในหลวง มีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 197 ตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ด้านการแสวงหาทรัพยากรในการผลิตอย่างเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการทำการเกษตรผสมผสานอยู่ในระดับมาก

พัชรี หล้าแหล่ง (2553) ได้ศึกษาการวิเคราะห์โครงสร้างรายได้ภาระหนี้สินสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับโครงสร้างรายได้และภาระหนี้สินของเกษตรกร และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้และภาระหนี้สินของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 20,000-30,000 บาท ต่อเดือน เกษตรกรส่วนใหญ่ทำกินบนที่ดินของตนเอง มีเนื้อที่ทำกินเฉลี่ย 10-39 ไร่ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรายได้และภาระหนี้สิน พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดคือราคาผลผลิตทางการเกษตร รองลงมาคือการทำเกษตรเชิงเดี่ยว และนโยบายของรัฐ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2553) ได้ทำการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตรปี พ.ศ.2553 พบว่า ราคาสินค้าเกษตรในปี พ.ศ.2553 เพิ่มขึ้นส่งผลรายได้เงินสดเกษตรกรเพิ่มขึ้น 2.53% เพราะภาพรวมราคาสินค้าเกษตรยังอยู่ในเกณฑ์ดี ทำให้รายได้เงินสดของครัวเรือนเพิ่มขึ้นรายได้เงินสดทางการเกษตรเฉลี่ยอยู่ที่ 135,531 บาทต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้นจากปี 2552,347 บาท หรือร้อยละ 2.53 โดยรายได้เงินสดทางการเกษตรดังกล่าวประกอบด้วย รายได้เงินสดทางพืช ร้อยละ 86.83 ซึ่งได้จาก ข้าว ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชอาหารอื่น ๆ ส่วนรายได้ทางสัตว์ อยู่ที่ร้อยละ 11.21 ได้จากการทำปศุสัตว์และประมง สำหรับรายได้เงินสดทางการเกษตรอื่นๆ อยู่ที่ร้อยละ 1.96 จากการขายพันธุ์พืชมากที่สุด โดยรายได้ทางการเกษตรที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ได้มากจากกิจกรรมการปลูกพืชเป็นหลักอย่างไรก็ตาม ในปีเพาะปลูก พ.ศ.2554 คือช่วงเวลาตั้งแต่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2553 ถึง 30 เมษายน พ.ศ.2554 เกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้งในช่วงต้นปีเพาะปลูกอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจค่อนข้างมาก ประกอบกับประสบปัญหาอุทกภัยและการแข็งตัวของค่าเงินบาท จนอาจส่งผลต่อรายได้เงินสดเกษตรของครัวเรือนและความเป็นอยู่ของเกษตรกรในปี พ.ศ.2554

สำนักวิจัยการเกษตร (2552) ได้ศึกษาถึงความยากจนของครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39-2551/52 มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรและปัจจัยที่มีผลต่อฐานะครัวเรือนเกษตรการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่ายังมีช่องว่างระหว่างรายได้ของครัวเรือนในภาคเกษตรอยู่ค่อนข้างสูงนั่นคือในระหว่างกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด 20% แรก (รายได้เฉลี่ยร้อยละ 3.2) กับกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด 20% สุดท้าย (รายได้เฉลี่ยร้อยละ 57.65) ซึ่งแตกต่างกันถึง 18 เท่าความแตกต่างของรายได้ดังกล่าวมาจากความแตกต่างของรายได้จากกิจกรรมฟาร์มเป็น

ส่วนใหญ่รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่แตกต่างกันดังกล่าวเมื่อนำไปคำนวณหาดัชนีความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้พบว่าในกลุ่มของครัวเรือนเกษตรกรมีค่าสัมประสิทธิ์ Gini ของการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกันเท่ากับ 0.5347 ซึ่งอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงและเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบในภูมิภาคต่างๆ พบว่าภาคเหนือมีการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันสูงกว่าภาคอื่นๆ และพบว่าปัจจัยทางทำเลที่ตั้งเป็นตัวแทนของการสะท้อนผลของความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีต่อรายได้ของแต่ละครัวเรือนหรือมีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของสังคมซึ่งการศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรกรในภาคต่างๆของประเทศเป็นตัวแบ่งครัวเรือนในแต่ละกลุ่มย่อยการแบ่งกลุ่มย่อยเป็นวิธีการที่มีความสะดวกและมีความน่าเชื่อถือเพราะโดยทั่วไปแล้วในแต่ละกลุ่มก็มีสภาพแวดล้อมและสภาพทรัพยากรที่ต่างกันก็ย่อมจะมีผลต่อการผลิตทางการเกษตรทั้งปริมาณและคุณภาพ (รวมถึงชนิดด้วย) ที่แตกต่างกันด้วยนอกจากนี้การแบ่งกลุ่มย่อยยังง่ายต่อการสรุปผลและการนำไปปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาอีกด้วย

ส่วนปัจจัยทางด้านขนาดการถือครองที่ดินที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญทางการเกษตรเพราะฉะนั้นการที่เกษตรกรที่มีขนาดการถือครองที่ดินต่างกันย่อมมีผลต่อผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของเกษตรกรด้วยได้แบ่งขนาดการถือครองที่ดินออกเป็น 4 กลุ่มประกอบด้วยกลุ่มครัวเรือนที่ขนาดการถือครองที่ดินไม่เกิน 10 ไร่ กลุ่มครัวเรือนที่ขนาดการถือครองที่ดิน 10-29 ไร่ กลุ่มครัวเรือนที่ขนาดการถือครองที่ดิน 30-59 ไร่ และกลุ่มครัวเรือนที่ขนาดการถือครองที่ดินตั้งแต่ 60 ไร่ขึ้นไป

สำหรับปัจจัยทางด้านลักษณะการถือครองที่ดินเป็นปัจจัยที่แสดงสิทธิและอำนาจในการจัดการที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตถ้าเกษตรกรเป็นเจ้าของหรือมีที่ดินเป็นของตนเองความตั้งใจหรือความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในพื้นที่นั้นย่อมมีมากกว่าเกษตรกรที่เป็นผู้เช่าซึ่งไม่มีสิทธิและอำนาจในการจัดการที่ดินความตั้งใจที่จะปรับปรุงที่ดินก็ย่อมมีน้อยการศึกษานี้จึงแบ่งกลุ่มครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่มคือกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นผู้เช่ากลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองและเช่าบางส่วนและปัจจัยทางด้านประเภทฟาร์มเป็นปัจจัยที่แสดงถึงความแตกต่างในการจัดการเครื่องมือทุน (ในที่นี้คือที่ดิน) ถ้าเกษตรกรตัดสินใจที่จะเลือกการผลิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมแล้วก็จะสามารถทำให้รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้นได้ซึ่งในการศึกษานี้ใช้รายได้ของฟาร์มเป็นหลักในการแบ่งครัวเรือนตามประเภทฟาร์มต่างๆกล่าวคือถ้ารายได้จากการทำการเกษตรประเภทใดประเภทหนึ่งทำรายได้ให้กับครัวเรือนเกิน 50% ของรายได้จากฟาร์มทั้งหมดก็จะถือว่าการทำการเกษตรประเภทนั้นเป็นประเภทของประเภทฟาร์มนั้นแต่ถ้าครัวเรือนใดไม่มีรายได้จากการทำการเกษตรประเภทใดเลยที่เกิน 50% ของรายได้ฟาร์มทั้งหมดก็จะถือว่าครัวเรือนนั้นเป็นประเภทฟาร์มผสม

(ศุภกร สารรัตน์ปิติ กันตังกุล และ สุวรรณภา ประณีตวตกุล, 2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์โครงสร้างและการกระจายรายได้และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อรายได้ของสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวง ในจังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะและองค์ประกอบโครงสร้างรายได้ ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อรายได้และวิเคราะห์การกระจายรายได้ จำแนกตามกลุ่มเป้าหมายของสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่างที่ใช้

ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวง ในพื้นที่โครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 134 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นเผ่าพันธุ์ที่ทำการเกษตรเพื่อการค้าเป็นหลัก 51 ตัวอย่าง และเผ่าพันธุ์ที่ทำการเกษตรเพื่อการค้าและยังชีพ 83 ตัวอย่าง ผลการศึกษา พบว่า คริวเรือนเกษตรกรกลุ่มเผ่าพันธุ์ที่ทำการเกษตรเพื่อการค้าเป็นหลัก มีรายได้เงินสดเฉลี่ยครัวเรือนละ 312,349 บาท/ปี สำหรับคริวเรือนเกษตรกรกลุ่มเผ่าพันธุ์ที่ทำการเกษตรเพื่อการค้าและยังชีพ มีรายได้เงินสดเฉลี่ยครัวเรือนละ 97,631 บาท/ปี ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อรายได้เงินสดภาคเกษตรของสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง ขนาดแรงงานในครัวเรือน และเผ่าพันธุ์ โดยเมื่อวัดการกระจายรายได้ของเกษตรกร พบว่า คริวเรือนเกษตรกรกลุ่มเผ่าพันธุ์ที่ทำการเกษตรเพื่อการค้าและยังชีพมีการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันมากกว่าคริวเรือนเกษตรกรกลุ่มเผ่าพันธุ์ที่ทำการเกษตรเพื่อการค้าเป็นหลัก

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อรายได้เงินสดภาคการเกษตรของสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ถือครอง(X3)และเผ่าพันธุ์(D)โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน(X2)และขนาดของแรงงานภายในครัวเรือน(X4)โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ส่วนประสบการณ์ในอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน(X1) มีผลกระทบต่อรายได้เงินสดภาคการเกษตรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังสมการต่อไปนี้ $Y = -525964.70 - 1607.90X1 + 24225.32X2 + 15607.04X3 + 49641.49X4 + 265613D$

วงศธร กฤตยกุลชาติ (2554) ได้ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการกระจายรายได้และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ครัวเรือน สมาชิกสหกรณ์การเกษตรดอนเจดีย์ จำกัด และกลุ่มเกษตรกรในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อปี 108,460 บาท และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกระจายรายได้มากที่สุดคือปัจจัยด้านต้นทุนผันแปรและปัจจัยด้านขนาดที่ดินทำกิน ในด้านแหล่งที่มาของรายได้คือ รายได้นอกการเกษตรและรายได้เกษตรในฟาร์มตามลำดับ การวิเคราะห์เปรียบเทียบการกระจายรายได้พบว่า สมาชิกสหกรณ์มีการกระจายรายได้ดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ

(ธนวรรณ พลวิชัย, 2554) ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ประเมินผลการสำรวจสถานภาพเกษตรกรไทยและนโยบายภาคเกษตรที่เกษตรกรต้องการ ซึ่งสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร 1,182 ตัวอย่างทั่วประเทศ ระหว่างวันที่ 19-22 พฤษภาคม 2554 ที่ผ่านมามีในด้านสถานภาพในการเป็นหนี้ปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างระบุว่าส่วนใหญ่เป็นหนี้ร้อยละ 87.6 โดยมีหนี้ต่อรายมากกว่า 100,000 บาทขึ้นไป แต่มีรายได้เพียง 10,000-20,000 บาทเท่านั้น ทั้งนี้ยังระบุได้ว่าเป็นหนี้จากการใช้จ่ายสูงสุดร้อยละ 43.9 รองลงมาเป็นหนี้จากการประกอบอาชีพเกษตร ร้อยละ 28.7 และอีกร้อยละ 20.1 เป็นหนี้จากการซื้อทรัพย์สิน ด้านลักษณะของการก่อหนี้ เป็นหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบด้วยสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 34.7 ที่เหลืออีกร้อยละ 30.6 เป็นหนี้ทั้ง 2 ระบบไปพร้อม ๆ กัน อย่างไรก็ตามเมื่อสอบถามเกษตรกรถึงความสามารถในการชำระหนี้ ร้อยละ 82.2 สามารถชำระหนี้

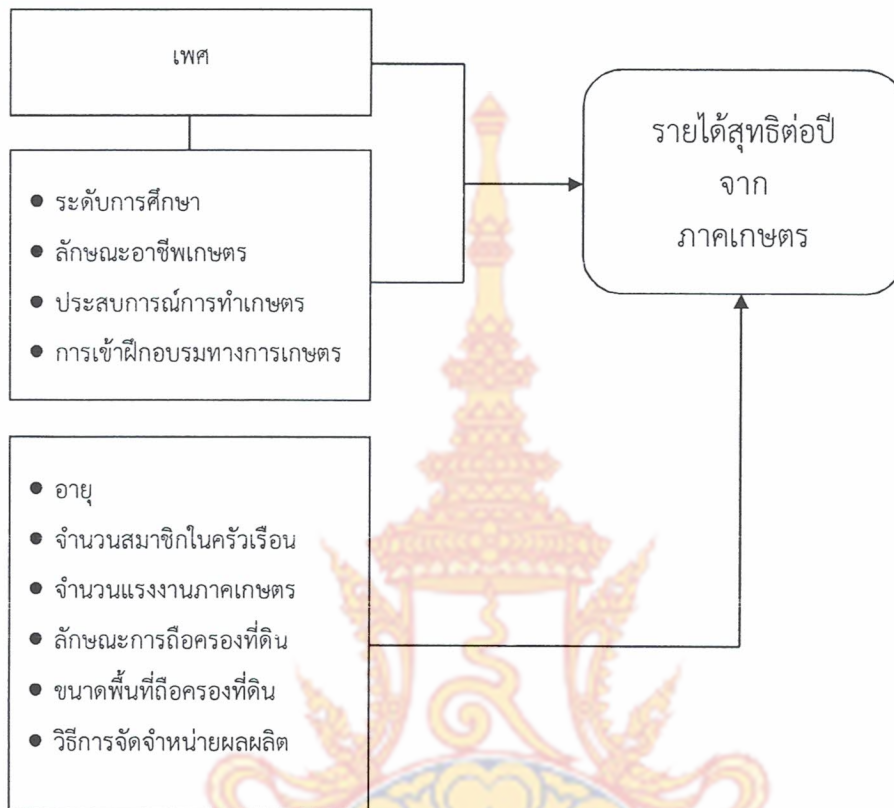

ในระบบได้ แต่อีกร้อยละ 52.8 ไม่สามารถชำระหนี้ในระบบได้ สถานภาพปัจจุบันของเกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีรายได้ที่ลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปีก่อน แม้พืชผลจะมีราคาดีขึ้น แต่มีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น รวมทั้งค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้เมื่อเปรียบเทียบรายรับกับรายจ่ายแล้ว ยังมีรายได้ลดลงอยู่ ซึ่งการทำอาชีพเกษตรกรนี้เองที่ทำให้เกษตรกรต้องเป็นหนี้ เพราะต้องกู้ยืมเพื่อเป็นทุนในการทำ การเกษตร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งเน้นศึกษาลักษณะทางประชากรของครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา ซึ่งรายได้ดังกล่าว หมายถึงรายได้สุทธิจากการทำ การเกษตร ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2555 และต้องการทราบถึงความสัมพันธ์ของตัวแปร เพศ กับ ระดับ การศึกษา ลักษณะอาชีพเกษตรกร ประสบการณ์การทำเกษตร การเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร ว่า มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ รวมไปถึงการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวน สมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน ลักษณะอาชีพเกษตรกร ประสบการณ์ การทำเกษตร การเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร ขนาด พื้นที่ถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร การจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากการเกษตร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ รายได้หรือไม่อย่างไร ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

ภาพ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งเน้นศึกษาลักษณะทางประชากร รายได้สุทธิต่อปี ซึ่งเป็นรายได้จากภาคเกษตร รวมทั้งรายได้สุทธิจากนอกภาคเกษตร และปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข ปีงบประมาณ พ.ศ.2556 จังหวัดสงขลา ตลอดจนพยากรณ์รายได้สุทธิต่อปีจากภาคเกษตร เพื่อให้บรรลุผลตามที่วางไว้จึงแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา ปีงบประมาณ พ.ศ.2556 จำนวน 8 หมู่บ้าน ดังตาราง 3.1

ตาราง 3.1 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จำแนกตาม หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จำนวน ครัวเรือน
1	นางเหล้า	ชุมพล	สทิงพระ	59
2	ล่องมุด	คลองทราย	นาทวี	212
3	ท่าคลอง	สะทอน	นาทวี	79
4	เกาะงู	ทับช้าง	นาทวี	69
5	ควานอก	บ้านขาว	ระโนด	96
6	คลองโหนด	กระแสดินธุ์	กระแสดินธุ์	48
7	หนองเสาธง	ควนรู	รัตภูมิ	69
8	บ้านทุ่งเล็บ	เทศบาลเมืองทุ่งตำเสา	หาดใหญ่	134
		รวม		766

ที่มา. จากการสำรวจ

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน 263 ครัวเรือน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ขึ้นไป โดยวิธีของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550 หน้า 155-156)

สูตรที่ใช้ในการคำนวณหาขนาดตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดของตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร (774 ครัวเรือน)

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{766}{1 + 766(0.05)^2}$$

$$n = 263$$

การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นครัวเรือนตามรายชื่อหมู่บ้าน และต้องการกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยจำนวน 300 ครัวเรือน โดยใช้สูตรดังนี้ (สุวิมล ทิรกานันท์, 2544, หน้า 189)

$$n_i = n \frac{N_i}{N}$$

โดย

N = จำนวนประชากร

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N_i = ประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

n_i = กลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม

ตาราง 3.2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายชื่อหมู่บ้าน

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน (N)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n)
1	นางเหล้า	59	23
2	ล่องมุด	212	83
3	ท่าคลอง	79	31
4	เกาะงูน	69	27
5	ควานอก	96	38
6	คลองโหนด	48	19
7	หนองเสาธง	69	27
8	บ้านทุ่งเลียบ	134	52
	รวม	766	300

จากตาราง 3.2 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 ครั้วเรือน จาก 8 หมู่บ้าน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งจะสอบถามหัวหน้าครั้วเรือนที่เป็นเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลครั้วเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านรายได้ของเกษตรกร

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของเกษตรกร เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close Ended Questionnaires) ซึ่งเป็นคำถามที่มีคำตอบให้ผู้ตอบเขียนเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความจริง หรือความคิดเห็นของตน ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Scale) ดังนี้

5	หมายถึง มีระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
4	หมายถึง มีระดับความคิดเห็น	มาก
3	หมายถึง มีระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
2	หมายถึง มีระดับความคิดเห็น	น้อย
1	หมายถึง มีระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้วเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดสงขลา จำนวน 8 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 300 ครั้วเรือน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์โดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลของครั้วเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือทางสถิติและแบบสอบถามสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ประกอบด้วย

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบครั้วเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เช่นค่าสถิติร้อยละ (Percentage) สำหรับศึกษาหาความถี่และการ

กระจายของข้อมูลประเภทจำแนกหมวดหมู่ (Nominal Scale) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) เพื่อหาค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่วัดเป็นช่วงหรือความถี่

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการสรุปอ้างอิงจากค่าสถิติ (Statistic) ของกลุ่มตัวอย่างไปยังค่าพารามิเตอร์ (Parameter) ของประชากร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของเกษตรกร ได้แก่สถิติ one sample t-test, independent sample t-test สถิติ F-test การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple regression) การทดสอบ Chi-Square

การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close ended questionnaire) ของลิเคิร์ต (Likert's Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Scale) จะมีคะแนน 5 4 3 2 1 โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2541 หน้า 100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รายได้ของเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดสงขลามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทางประชากรของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา 2) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข กับค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับมั่งมีศรีสุข และ 4) เพื่อพยากรณ์รายได้สุทธิต่อปีจากการทำเกษตร โดยผลการวิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
2. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ระดับการศึกษา อาชีพทางการเกษตร และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร
3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปี ของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กับค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของเกษตรกรทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2554
4. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปี ของครัวเรือนเกษตรกรเปรียบเทียบกับตัวแปร เพศ อายุ สถานสุขภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด อาชีพทางการเกษตร จำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร ประสบการณ์การทำเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดินทำการเกษตร และการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร
5. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปี
6. พยากรณ์รายได้สุทธิต่อปีจากการทำเกษตร จากปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร และขนาดของที่ดินทำการเกษตร

1. วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรของครัวเรือนเกษตรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะทางประชากร

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (n=300)	ร้อยละ
1. เพศ		
1) ชาย	214	71.3
2) หญิง	86	28.7
2. อายุ		
1) ต่ำกว่า 25 ปี	68	22.7
2) 26 – 35 ปี	91	30.3
3) 36 – 45 ปี	46	15.3
4) มากกว่า 45 ปี	95	31.7
3. สถานภาพ		
1) โสด	25	8.3
2) สมรส	247	82.3
3) หย่าร้าง	28	9.3
4. ระดับการศึกษา		
1) ต่ำกว่าประถมศึกษา	55	18.3
2) ประถมศึกษา	30	10.0
3) มัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า	82	27.3
4) มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า	53	17.7
5) อนุปริญญา	53	17.7
6) ปริญญาตรี	21	7.0
7) สูงกว่าปริญญาตรี	6	2.0
5. จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน		
1) 1 – 2 คน	68	22.7
2) 3 – 4 คน	83	27.7
3) 5 – 6 คน	94	31.3
4) มากกว่า 6 คน	55	18.3
6. ลักษณะอาชีพเกษตรกรรมที่ทำเป็นหลัก		
1) ปลูกพืช	133	44.3
2) เลี้ยงสัตว์	115	38.3
3) อื่น ๆ	52	17.3

ตาราง 4.1 ต่อ

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (n=300)	ร้อยละ
7. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร		
1) ต่ำกว่า 5 ปี	82	27.3
2) 6 – 10 ปี	104	34.7
3) 11 – 15 ปี	69	23.0
4) มากกว่า 15 ปี	45	15.0
8. จำนวนครั้งในการเข้ารับการอบรมทางการเกษตร ต่อปี		
1) ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม	129	43.0
2) 1 – 2 ครั้งต่อปี	46	15.3
3) 3 – 4 ครั้งต่อปี	67	22.3
4) มากกว่า 4 ครั้งต่อปี	58	19.3
9. ลักษณะการถือครองที่ดินทำการเกษตร		
1) ทำการเกษตรบนที่ดินตนเอง	182	60.7
2) ทำการเกษตรบนที่ดินคนอื่น	68	22.7
3) ทำการเกษตรบนที่ดินของตนเองและของคนอื่น	50	16.7
10. ลักษณะส่วนใหญ่ของการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร		
1) จำหน่ายในท้องถิ่น	160	53.3
2) พ้อค้าคนกลางมารับซื้อ	140	46.7
11. แหล่งที่มาหลักของรายได้ครัวเรือนเกษตรกร		
1) รายได้จากการทำเกษตร	220	73.3
2) รายได้จากนอกภาคเกษตร	80	27.7
12. แหล่งที่มาของรายได้นอกภาคเกษตร		
1) รับจ้างทั่วไป	96	32.0
2) ค้าขาย	75	25.0
3) อื่น ๆ	47	15.7
4) ไม่มีรายได้นอกภาคเกษตร	82	27.3

จากตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากร พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 214 คน ร้อยละ 71.3 เพศหญิง จำนวน 86 คน ร้อยละ 28.7 เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 45 ปี จำนวน 95 คน ร้อยละ 31.7 มีสถานภาพการสมรส จำนวน 247 คน ร้อยละ 82.3 หย่าร้าง จำนวน 28 คน ร้อยละ 9.3 และเป็นโสด จำนวน 25 คน ร้อยละ 8.3 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน 82 คน ร้อยละ 27.3

ต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 55 คน ร้อยละ 18.3 ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 31.1

นอกจากนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพปลูกพืช จำนวน 133 คน ร้อยละ 44.3 มีประสบการณ์ในอาชีพเกษตรอยู่ในช่วง 6-10 ปี ร้อยละ 34.7 ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร จำนวน 129 คน ร้อยละ 43.0 มีการถือครองที่ดินในลักษณะที่ทำกินของตนเองเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 182 คน ร้อยละ 60.7 เกษตรกรมีการจำหน่ายผลผลิตในลักษณะจำหน่ายในท้องถิ่น ร้อยละ 53.3 มีรายได้หลักจากการทำเกษตร จำนวน 220 คน ร้อยละ 73.3 มีรายได้หลักจากนอกภาคเกษตร จำนวน 80 คน ร้อยละ 27.7 และแหล่งที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรมาจากอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 96 คน ร้อยละ 32.0

2. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ระดับการศึกษา อาชีพทางการเกษตร และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร

ตาราง 4.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ กับ ระดับการศึกษา ลักษณะอาชีพทางการเกษตร และจำนวนครั้งในการเข้าฝึกอบรมทางการเกษตร

รายการ	เพศ		รวม (300 คน)	Chi-Square	p-value
	ชาย (214 คน)	หญิง (86 คน)			
ระดับการศึกษา					
ต่ำกว่าประถมศึกษา	35	20	55	7.192	0.303
ประถมศึกษา	56	26	82		
มัธยมศึกษาตอนต้น	24	6	30		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	43	10	53		
อนุปริญญา	37	16	53		
ปริญญาตรี	16	5	21		
สูงกว่าปริญญาตรี	3	3	6		
อาชีพทางการเกษตร					
ปลูกพืช	102	31	133	4.483	0.106
เลี้ยงสัตว์	80	35	115		
อื่น ๆ	32	20	52		
จำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร					
ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม	86	43	129	4.020	0.259
1-2 ครั้งต่อปี	35	11	46		
3-4 ครั้งต่อปี	53	14	67		
มากกว่า 4 ครั้งต่อปี	40	18	58		

จากตาราง 4.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ ระดับการศึกษา อาชีพทางการเกษตร และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร พบว่า ตัวแปรระดับการศึกษา อาชีพทางการเกษตร และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร ทุกตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กับค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของเกษตรกรทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2554

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ย รายได้สุทธิภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร ของครัวเรือนเกษตรกรต่อปี

รายการ	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
รายได้ภาคเกษตร	61923.392	111,600	942,000	178,608
รายได้นอกภาคเกษตร	112929.356	0	458,300	133,566
รวมรายได้ทั้งหมด				312,174

จากตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ยรายได้ต่อปีของครัวเรือนเกษตรกร ที่มาจากรายได้ภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร พบว่า รายได้จากภาคเกษตรต่อปีสูงสุดเท่ากับ 942,000 บาทต่อปี ต่ำสุด 111,600 บาทต่อปี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 178,608 ต่อปี ส่วนรายได้นอกภาคเกษตรสูงสุดเท่ากับ 458,300 บาทต่อปี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 133,566 บาทต่อปี และรายได้รวมทั้งทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรเท่ากับ 312,174 บาทต่อปี

ตาราง 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทีอิสระเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปี ที่มาจกภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร กับรายได้สุทธิเฉลี่ยครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ พ.ศ.2554

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p-value
รายได้จากภาคเกษตร	300	178,608	61,923.392	10.642	0.00*
รายได้จากนอกภาคเกษตร	300	133,566	112,929.356	5.199	0.00*

* $p < 0.05$

จากตาราง 4.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปี ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ระหว่างครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดสงขลา กับค่าเฉลี่ยรายได้ครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2554 พบว่า รายได้เฉลี่ยในภาคเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ แตกต่างจากค่าเฉลี่ยรายได้ในภาคเกษตรครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2554 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 140,560 บาทต่อปี) โดยครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 178,608 บาทต่อปี) และ รายได้เฉลี่ยนอกภาคเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบแตกต่างจากค่าเฉลี่ยรายได้นอกภาคเกษตรครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2554 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 99,666 บาทต่อปี) โดยครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 133,566 บาทต่อปี)

4. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกร

ตาราง 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทีอิสระเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิครัวเรือนเกษตรกร กับเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p-value
ชาย	214	181,113.64	66495.175	1.106	0.270
หญิง	86	172,374.42	48510.712		

จากตาราง 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทีอิสระ (independent t-test) พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและหญิง มีระดับรายได้จากภาคเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($t = 1.106$, $p > 0.05$)

ตาราง 4.6 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติทีอิสระ เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับรายได้สุทธิครัวเรือน กับวิธีการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

วิธีการจำหน่ายผลผลิต	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p-value
จำหน่ายในท้องถิ่น	160	179,478.75	45428.033	0.260	0.795
จำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง	140	177,613.71	76719.072		

จากตาราง 4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทีอิสระ (independent t-test) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่จำหน่ายผลผลิตในท้องถิ่นกับจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง มีระดับรายได้จากภาคเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($t = 0.260$, $p > 0.05$)

ตาราง 4.7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้สุทธิจากภาคการเกษตรระหว่างช่วงอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	51981623.331	3	17327207.777	0.648	0.585
ภายในกลุ่ม	7909944996.336	296	26722787.150		
รวม	7961926619.667	299			

จากตาราง 4.7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้สุทธิจากภาคการเกษตรระหว่างช่วงอายุพบว่า ช่วงอายุของเกษตรกรที่ต่างกันมีระดับรายได้จากการเกษตรไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

ตาราง 4.8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างสถานภาพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	63366112.611	2	31683056.305	1.191	0.305
ภายในกลุ่ม	7898560507.056	297	26594479.822		
รวม	7961926619.667	299			

จากตาราง 4.8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างสถานภาพของเกษตรกรพบว่า สถานภาพของเกษตรกรที่ต่างกันมีระดับรายได้จากการเกษตรไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

ตาราง 4.9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	254536371569.4	6	42422728594.9	13.935	0.000*
	5	0			
ภายในกลุ่ม	891981061662.5	293	3044303964.71		
	4				
รวม	1146517433232.	299			
	00				

* $p < 0.05$

จากตาราง 4.9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างระดับการศึกษาของเกษตรกรพบว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่ต่างกันมีระดับรายได้จากการเกษตรต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 จึงทำการทดสอบด้วยวิธีของเซฟเฟ่ ดังตาราง 4.10

ตาราง 4.10 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับรายได้ในภาคเกษตรที่ละคู่ด้วยวิธีทดสอบของเซฟเฟ่
จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	1	2	3	4	5	6	7
		136,112	159,645	177,800	206,411	204,633	209,428	248,000
1) ต่ำกว่าประถมศึกษา	136,112	-	-	-	*	*	*	*
2) ประถมศึกษา	159,645		-	-	*	*	*	*
3) มัธยมศึกษาตอนต้น	177,800			-	-	-	-	-
4) มัธยมศึกษาตอนปลาย	206,411				-	-	-	-
5) อนุปริญญา	204,633					-	-	-
6) ปริญญาตรี	209,428						-	-
7) สูงกว่าปริญญาตรี	248,000							-

* $p < 0.05$

จากตาราง 4.10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับรายได้ในภาคเกษตรที่ละคู่ด้วยวิธีทดสอบของเซฟเฟ่ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาและประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยรายได้แตกต่างจาก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา ปริญญาตรี และสูงกว่าระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4.11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่าง
การทำการเกษตร

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	13587322649.147	3	4529107549.716	1.183	0.316
ภายในกลุ่ม	1132930110582.853	296	3827466589.807		
รวม	1146517433232.000	299			

จากตาราง 4.11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่าง
ประสบการณ์การทำการเกษตร พบว่า ประสบการณ์คิดเป็นจำนวนปีจากการทำเกษตรต่างกันมีระดับ
รายได้จากการเกษตรไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

ตาราง 4.12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างจำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตร

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	194542479652.621	3	64847493217.540	20.163	0.000*
ภายในกลุ่ม	951974953579.378	296	3216131599.930		
รวม	1146517433231.999	299			

จากตาราง 4.12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างจำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตรพบว่า จำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตรเกษตรกรที่ต่างกันมีระดับรายได้จากการเกษตรต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 จึงทำการทดสอบด้วยวิธีของ เซฟเฟ่ ดังตาราง 4.13

ตาราง 4.13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับรายได้ในภาคเกษตรที่ละคู่ด้วยวิธีทดสอบของเซฟเฟ่ จำแนกตามจำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตร

จำนวนครั้งในการฝึกอบรมต่อปี	ค่าเฉลี่ย	1	2	3	4
ไม่เคยเข้ารับการอบรม	151,624	-	-	*	*
1-2 ครั้งต่อปี	177,339	-	-	*	-
3-4 ต่อปี	208,414	-	-	-	-
มากกว่า 4 ครั้งต่อปี	151,624	-	-	-	-

* $p < 0.05$

จากตาราง 4.13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับรายได้ในภาคเกษตรที่ละคู่ด้วยวิธีทดสอบของเซฟเฟ่ จำแนกตามจำนวนครั้งในการฝึกอบรมต่อปีพบว่า เกษตรกรที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยรายได้แตกต่างจาก เกษตรกรที่เข้าฝึกอบรม 3-4 ครั้งต่อปี และมากกว่า 4 ครั้งต่อปี ส่วนเกษตรกรที่เข้าฝึกอบรม 1-2 ครั้งต่อปี แตกต่างจากเข้าฝึกอบรม 3-4 ครั้งต่อปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4.14 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3248941757.663	2	1624470878.831	0.422	0.656
ภายในกลุ่ม	1143268491474.338	297	3849388860.183		
รวม	1146517433232.000	299			

จากตาราง 4.14 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร พบว่า ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรที่ต่างกันมีระดับรายได้จากการเกษตรไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

5. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปี

ตาราง 4.15 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยที่มีผลต่อรายได้

รายการ	S.D	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านสภาพครัวเรือนเกษตรกร			
1.1 มีสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น	0.843	4.35	มาก
1.2ระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน	0.867	4.28	มาก
1.3ประเภทอาชีพเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน	1.185	3.20	ปานกลาง
1.4 สมาชิกมีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	1.187	3.36	ปานกลาง
1.5การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน	1.353	3.00	ปานกลาง
เฉลี่ย	1.087	3.64	มาก
2. ด้านพื้นที่เกษตร			
2.1 มีพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น	0.687	4.52	มากที่สุด
2.2 พื้นที่ทำการเกษตรมีความอุดมสมบูรณ์	0.961	4.02	มาก
2.3 พื้นที่ทำการเกษตรอยู่ใกล้แหล่งปัจจัยการผลิต	1.369	3.03	ปานกลาง
2.4 มีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน	0.785	4.40	มาก
2.5 พื้นที่ทำการเกษตรอยู่ใกล้แหล่งชลประทาน	1.204	3.16	ปานกลาง
เฉลี่ย	1.000	3.83	มาก

ตาราง 4.15 (ต่อ)

รายการ	S.D	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
3. ด้านความรู้และเทคโนโลยี			
3.1 การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร	1.112	3.88	มาก
3.2 ประสิทธิภาพในการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น	0.875	4.14	มาก
3.3 การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย	0.692	4.50	มากที่สุด
3.4 การมีความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่	1.201	3.20	ปานกลาง
3.5 มีการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นสำหรับทำการผลิต	1.373	3.05	ปานกลาง
เฉลี่ย	1.050	3.75	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน			
4.1 มีการรวมกลุ่มเพื่อมีอำนาจกำหนดราคาผลผลิตทางการเกษตร	0.730	4.43	มาก
4.2 การได้รับความช่วยเหลือการทำการเกษตรจากเกษตรกรรายอื่น	1.209	3.24	ปานกลาง
4.3 ความมีศักยภาพด้านการเกษตรของผู้นำชุมชน	1.380	3.09	ปานกลาง
4.4 มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเกษตรภายในชุมชน	1.175	3.02	ปานกลาง
เฉลี่ย	1.120	3.45	ปานกลาง
5. ด้านปัจจัยภายนอก			
5.1 ราคาผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น	0.715	4.47	มาก
5.2 ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรถูกลง	0.692	4.50	มาก
5.3 ความต้องการของตลาด	1.195	3.21	ปานกลาง
5.4 การได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาล	1.364	2.91	ปานกลาง
เฉลี่ย	0.990	3.77	มาก

จากตาราง 4.15 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของเกษตรกรทั้ง 5 ด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านพื้นที่เกษตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.83$) รองลงมาได้แก่ด้านอื่น ๆ ($\bar{X}=3.78$) ด้านความรู้และเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.75$) ด้านสภาพครัวเรือนเกษตรกร ($\bar{X}=3.64$) ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X}=3.45$) โดยปัจจัยด้านพื้นที่เกษตรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการมีพื้นที่เกษตรเพิ่มขึ้น ($\bar{X}=4.52$) รองลงมาได้แก่ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน ($\bar{X}=4.40$) การมีพื้นที่ทำการเกษตรมีความอุดมสมบูรณ์ ($\bar{X}=4.02$) การมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ใกล้แหล่งชลประทาน ($\bar{X}=3.16$) และ พื้นที่ทำการเกษตรอยู่ใกล้แหล่งปัจจัยการผลิต ($\bar{X}=3.03$)

ด้านปัจจัยภายนอก ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรถูกลงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.50$) รองลงมาคือ ราคาผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ($\bar{X}=4.47$) ความต้องการของตลาด ($\bar{X}=3.21$) และน้อยที่สุดคือการได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาล ($\bar{X}=2.91$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

6. พยากรณ์ระดับรายได้เฉลี่ยต่อปีจากการทำเกษตรจากปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร และปัจจัยขนาดของที่ดินทำการเกษตร

ตาราง 4.16 การวิเคราะห์การถดถอยเพื่อพยากรณ์ระดับรายได้ (Y') จากการทำการเกษตรจากการนำปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตรกับปัจจัยขนาดของที่ดินทำการเกษตร

ค่าคงที่/ตัวแปร	B	SE _b	β	t	p-value
ค่าคงที่	104624.680	7896.534		13.249	0.000*
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร (X ₁)	24123.614	2912.985	0.437	8.281	0.000*
ขนาดของที่ดินทำการเกษตร(X ₂)	12374.779	3631.474	0.180	3.408	0.001*

SEest = ±52780.892
R=0.528 , R²=0.278 , F=57.277 , p-value=0.00

*p<0.05

จากตาราง 4.16 ปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร กับขนาดที่ดินทำการเกษตร มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R=0.528) และสามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับรายได้ ได้ร้อยละ 27.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ ±52780.892 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร และขนาดของที่ดินทำการเกษตร สามารถพยากรณ์ระดับรายได้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถพยากรณ์ระดับรายได้จากทั้ง 2 ปัจจัยเข้าสมการ ดังนี้

$$Y' = 104,624.680 + 24,123.614X_1 + 12,374.779X_2$$

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รายได้ของเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทางประชากรของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา 2) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข กับค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับมั่งมีศรีสุขและ 4) เพื่อพยากรณ์รายได้สุทธิต่อปีจากการทำเกษตรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา จำนวน 8 หมู่บ้าน มีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นครัวเรือนตามรายชื่อหมู่บ้าน และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติได้แก่สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เช่น ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) สำหรับศึกษาหาความถี่และการกระจายของข้อมูลประเภทจำแนกหมวดหมู่ (Nominal Scale) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) เพื่อหาค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่วัดเป็นช่วงหรือความถี่ เช่น วัตรรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการสรุปอ้างอิงจากค่าสถิติ (Statistic) ของกลุ่มตัวอย่างไปยังค่าพารามิเตอร์ (Parameter) ของประชากร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของเกษตรกร ได้แก่สถิติ one sample t-test, independent sample t-test สถิติ F-test การทดสอบ Chi-Square และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple regression) ผลการวิจัยพบว่า

สรุปผล

1. ลักษณะทางประชากรของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข จังหวัดสงขลา พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย จำนวน 214 คน ร้อยละ 71.3 เพศหญิง จำนวน 86 คน ร้อยละ 28.7 ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 45 ปี จำนวน 95 คน ร้อยละ 31.7 มีสถานภาพการสมรส จำนวน 247 คน ร้อยละ 82.3 มีระดับการศึกษาสูงสุดชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน 82 คน ร้อยละ 27.3 ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 31.1 นอกจากนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพปลูกพืช จำนวน 133 คน ร้อยละ 44.3 อาชีพเลี้ยงสัตว์ จำนวน 115 คน ร้อยละ 38.3 และอื่น ๆ จำนวน 52 คน ร้อยละ 17.3 มีประสบการณ์ในอาชีพเกษตรอยู่ในช่วง 6-10 ปี ร้อยละ 34.7 ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร จำนวน 129 คน ร้อยละ 43.0 มีการถือครองที่ดินในลักษณะที่ทำกินของตนเองเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 182 คน ร้อยละ 60.7 เกษตรกรมีการจำหน่ายผลผลิตในลักษณะจำหน่ายในท้องถิ่น ร้อยละ 53.3 มีรายได้หลักจากการทำเกษตร จำนวน 220 คน ร้อยละ 73.3 มีรายได้หลักจากนอกภาคเกษตร จำนวน 80 คน ร้อยละ 27.7

และแหล่งที่มาของรายได้นอกภาคการเกษตร มาจากอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 96 คน ร้อยละ 32.0

2. เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา อาชีพทางการเกษตร และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร ผลการทดสอบพบว่า ตัวแปรเพศกับระดับการศึกษา อาชีพทางการเกษตร และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร ทุกตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ครั้วเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตร จำนวน 220 คน ร้อยละ 73.3 และนอกภาคเกษตร จำนวน 80 คน ร้อยละ 27.7 และพบว่า รายได้สุทธิต่อปีจากภาคเกษตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 178,608 ต่อปี ส่วนรายได้นอกภาคเกษตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 133,566 บาทต่อปี และรวมรายได้สุทธิต่อปีจากภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร เท่ากับ 312,174 บาทต่อปี

เมื่อมีการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปี ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ระหว่างครั้วเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดสงขลา กับค่าเฉลี่ยรายได้ครั้วเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2554 พบว่า รายได้เฉลี่ยในภาคเกษตรของครั้วเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ แตกต่างจากค่าเฉลี่ยรายได้ในภาคเกษตรครั้วเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2554 ($\bar{X}=140,560$ บาทต่อปี) โดยครั้วเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ($\bar{X}=178,608$ บาทต่อปี) และ รายได้เฉลี่ยนอกภาคเกษตรของครั้วเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบแตกต่างจากค่าเฉลี่ยรายได้นอกภาคเกษตรครั้วเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2554 ($\bar{X}=99,666$ บาทต่อปี) โดยครั้วเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 133,566 บาทต่อปี)

4. ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิต่อปีของครั้วเรือนเกษตรกร เปรียบเทียบกับ ตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ สถานะสุขภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครั้วเรือนทั้งหมด อาชีพทางการเกษตร จำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร ประสบการณ์การทำเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดินทำการเกษตร และการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร กับตัวแปรระดับรายได้เฉลี่ยต่อปีของครั้วเรือนเกษตรกร ผลการทดสอบพบว่า หัวหน้าครั้วเรือนทั้งเพศชายและหญิง และครั้วเรือนที่นำผลผลิตจำหน่ายในท้องถิ่น กับจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง จะมีระดับรายได้สุทธิจากภาคเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($t = 1.106, p > 0.05$)

สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างช่วงอายุและสถานะภาพของหัวหน้าครั้วเรือน และประสบการณ์การทำเกษตร พบว่า ช่วงอายุของเกษตรกร สถานะภาพ และประสบการณ์ที่ต่างกัน มีระดับรายได้จากการเกษตรไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างระดับการศึกษาของเกษตรกรพบว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่ต่างกันมีระดับรายได้จากการเกษตรต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 เมื่อทดสอบด้วยวิธีของเซฟเฟ่ พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาและประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยรายได้แตกต่างจาก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา ปริญญาตรี และ สูงกว่าระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากนั้นเมื่อทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างจำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตรพบว่า จำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตรเกษตรกรที่ต่างกันมีระดับรายได้จากการเกษตรต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับรายได้ในภาคเกษตรที่ละคู่ด้วยวิธีทดสอบของเซฟเฟ่ จำแนกตามจำนวนครั้งในการฝึกอบรมต่อปีพบว่า เกษตรกรที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยรายได้แตกต่างจาก เกษตรกรที่เข้าฝึกอบรม 3-4 ครั้งต่อปี และมากกว่า 4 ครั้งต่อปี ส่วนเกษตรกรที่เข้าฝึกอบรม 1-2 ครั้งต่อปี แตกต่างจาก เข้าฝึกอบรม 3-4 ครั้งต่อปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับรายได้จากภาคการเกษตรระหว่างลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร พบว่า ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรที่ต่างกันมีระดับรายได้จากการเกษตรไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

5. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของเกษตรกรทั้ง 5 ด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านพื้นที่เกษตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.83$) รองลงมาได้แก่ด้านอื่น ๆ ($\bar{X}=3.78$) ด้านความรู้และเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.75$) ด้านสภาพครัวเรือนเกษตรกร ($\bar{X}=3.64$) ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X}=3.45$) โดยปัจจัยด้านพื้นที่เกษตรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการมีพื้นที่เกษตรเพิ่มขึ้น ($\bar{X}=4.52$) รองลงมาได้แก่ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน ($\bar{X}=4.40$) การมีพื้นที่ทำการเกษตรมีความอุดมสมบูรณ์ ($\bar{X}=4.02$) การมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ใกล้แหล่งชลประทาน ($\bar{X}=3.16$) และพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ใกล้แหล่งปัจจัยการผลิต ($\bar{X}=3.03$)

ด้านปัจจัยภายนอก ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรถูกลงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.50$) รองลงมาคือ ราคาผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ($\bar{X}=4.47$) ความต้องการของตลาด ($\bar{X}=3.21$) และน้อยที่สุดคือการได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาล ($\bar{X}=2.91$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

6. ผลการวิเคราะห์การถดถอยเพื่อพยากรณ์ระดับรายได้ (Y') จากการทำการเกษตร โดยการนำปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร กับปัจจัยขนาดของที่ดินทำการเกษตร เข้าสมการพยากรณ์ระดับรายได้สุทธิต่อปี พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร กับขนาดที่ดินทำการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง กับระดับรายได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ($R=0.528$) และสามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับรายได้ได้เพียงร้อยละ 27.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ ± 52780.892 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร และขนาดของที่ดินทำการเกษตร สามารถพยากรณ์ระดับรายได้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถพยากรณ์ระดับรายได้จากทั้ง 2 ปัจจัยเข้าสมการ ดังนี้

$$Y' = 104,624.680 + 24,123.614X_1 + 12,374.779X_2$$

จากสมการ สามารถประมาณการรายได้สุทธิจากภาคเกษตรต่อปี หากสมมติให้เกษตรกรมีแรงงานในภาคเกษตรครัวเรือนละ 1 คน และมีจำนวนที่ดินทำการเกษตร 1 ไร่ เมื่อทำการพยากรณ์พบว่าครัวเรือนเกษตรกรจะมีรายได้ดังนี้

$$Y' = 104,624.680 + 24,123.614(1) + 12,374.779(1)$$

$$Y' = 141,123.07 \text{ บาทต่อปี}$$

อภิปรายผล

1. ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชาย เกษตรกรมีระดับการศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ซึ่งสอดคล้องกับการสำมะโนการเกษตร โครงสร้างแรงงานภาคเกษตร จำแนกตามระดับศึกษา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) ที่พบว่า แรงงานเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่าลงมา ร้อยละ 94.5 นอกจากนี้ เกษตรกรมีอาชีพทางการเกษตรในลักษณะของการปลูกพืช เนื่องจากสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการปลูกพืช เกษตรกรบนที่ทำกินของตนเองและนำผลผลิตที่ได้จำหน่ายภายในท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรมาเป็นเวลานาน ประมาณ 6-10 ปี แต่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร ส่วนที่มาของรายได้มาจากการทำเกษตรมากกว่านอกภาคเกษตร
2. ระดับการศึกษา อาชีพทางการเกษตร และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับเพศของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าเกษตรกรจะเป็นเพศใดก็ตาม ก็จะมีระดับการศึกษา อาชีพทางการเกษตร และการเข้าฝึกอบรมทางการเกษตรที่ไม่ต่างกัน
3. ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อปีจากภาคเกษตร เท่ากับ 178,608 บาทต่อปี ส่วนรายได้นอกภาคเกษตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 133,566 บาทต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับมั่งมีศรีสุข ได้มีการประกอบอาชีพโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเคร่งครัด ซึ่งผ่านตัวชี้วัดที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด จึงทำให้รายได้สุทธิจากภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรต่อปี สูงกว่ารายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2554
4. ตัวแปรระดับการศึกษาของเกษตรกรมีผลต่อรายได้สุทธิต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจภาวะการมีงานทำและรายได้เฉลี่ย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) พบว่าเมื่อประชากรมีระดับการศึกษาสูงขึ้นจะทำให้รายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าหากเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมทางการเกษตรเพิ่มขึ้น จะทำให้รายได้สุทธิต่อปีเพิ่มขึ้นด้วย สาเหตุที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างน้อยเพราะการทำงานในภาคเกษตรไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้จากการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร (X_1) กับขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (X_2) เป็นตัวแปรที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปี สามารถพยากรณ์รายได้โดยการวิเคราะห์การถดถอยดังนี้

$$Y' = 104,624.680 + 24,123.614X_1 + 12,374.779X_2$$

จากสมการการถดถอยแสดงให้เห็นว่า เมื่อครัวเรือนเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตร และจำนวนแรงงานภาคเกษตรเพิ่มขึ้น จะทำให้รายได้สุทธิจากการทำเกษตรเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับ (ศุภกร สารรัตน์, 2555) และ (วงศธร กฤตยกุลชาติ, 2554) พบว่าขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรมีผลต่อรายได้สุทธิ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ +15,607.04 และขนาดของแรงงานในครัวเรือน เท่ากับ +49,641.49

ข้อเสนอแนะ

1. การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมีส่วนในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตลงได้ โดยจะต้องใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้สอดคล้องกับเกษตรทฤษฎีใหม่ทั้งภาครัฐและเกษตรกรจะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้และเผยแพร่การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้รู้จักอย่างแพร่หลาย
2. เกษตรกรควรมีการพัฒนาผลผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาดเพื่อแก้ปัญหาด้านราคาสินค้าตกต่ำ ควรมีการปลูกพืชให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค โดยภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนในด้านการตลาด เช่น จัดตั้งตลาดกลางชุมชน ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการรับซื้อผลผลิต
3. ภาครัฐควรมีการส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ทางการเกษตร เพราะจากการสำรวจพบว่า เกษตรกรที่มีการเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ทางการเกษตรมากขึ้นจะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย รัฐบาลสามารถที่จะจัดตั้งหน่วยงานสำหรับการฝึกอบรมทางการเกษตรโดยเฉพาะและอบรมอย่างต่อเนื่อง
4. แหล่งรายได้นอกภาคเกษตรถือเป็นแหล่งรายได้ที่ช่วยให้ครัวเรือนเกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ ดังนั้นหากมีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมนอกภาคเกษตร เช่น การใช้วัตถุดิบภายในชุมชนได้แก่ไม้ไผ่ในการสานตะกร้า หรือแข่งใส่ปลาทุ เป็นต้น ถือเป็น การเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนอีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการเปรียบเทียบรายได้ระหว่างเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กับหมู่บ้านที่ไม่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งผลการศึกษาอาจจะสามารถช่วยยกระดับรายได้ให้กับเกษตรกรได้มากขึ้น
2. ควรทำการศึกษาโครงสร้างรายได้รายจ่าย การออม ตลอดจนหนี้สินครัวเรือน ของเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เปรียบเทียบกันทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ พออยู่พอกิน ระดับอยู่ดีกินดี และระดับมั่งมีศรีสุข

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2550). การศึกษาความสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ. ค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2550. จาก <http://www.cdd.go.th/index2.php>.
- กรวิทย์ ตันศรี. (2556). รายงานกับการเปลี่ยนแปลงของภาคการเกษตรไทย. เอกสารเผยแพร่, ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธนวรรธน์ พลวิชัย. (2554). การสำรวจสถานภาพเกษตรกรไทยและนโยบายภาคเกษตรที่เกษตรกรต้องการ. ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- เนาวรัตน์ ม่วงคราม. (2552). การศึกษาทัศนคติเกษตรกรที่มีต่อการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. ภาคนิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พัชรี หล้าแหล่ง. (2553). การวิเคราะห์โครงสร้างรายได้ ภาระหนี้สิน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์. (2544). มุมมองการแก้ไขปัญหาเกษตรกรทั้งระบบ. ค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2555, จาก <http://sathai.org/th/news/interested-article-a-issue/item/187-agriproblemrpermsak.html>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2550). แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ มาตราที่ 83 และ 84.
- ศุภกร สารรัตน์ปิติ กันตังกุล และ สุวรรณ ประณีตวตกุล. (2547). การวิเคราะห์โครงสร้างและการกระจายรายได้และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อรายได้ของสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวง ในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2553). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานภาคเกษตร. ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2556. จาก <http://www.bangkokbiznews.com/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). นิยามโครงการสำมะโน โครงการรายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือน พ.ศ. 2545 ระดับจังหวัด. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2555. จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/census/agriculture.html>.
- สุกัญญา ตันธนะวัฒน์ และคณะ. (2552). เศรษฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2544). การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเรื่อง

รายได้ของเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดสงขลา

*****

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะทางประชากร และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปี จากภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปีงบประมาณ พ.ศ.2556 จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับรายได้ของเกษตรกรต่อไป

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ใช้สอบถามหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านโครงสร้างรายได้ของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของเกษตรกร

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

1. เพศ

( ) 1. ชาย

( ) 2. หญิง

2. อายุ..... ปี

( ) 1. ต่ำกว่า 25 ปี

( ) 2. 26 – 35 ปี

( ) 3. 36 – 45 ปี

( ) 4. มากกว่า 45 ปี

3. สถานภาพ

( ) 1. โสด

( ) 2. สมรส

( ) 3. หย่าร้าง

4. ระดับการศึกษา

( ) 1. ต่ำกว่าประถมศึกษา

( ) 2. ประถมศึกษา

( ) 3. มัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า

( ) 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

( ) 5. ระดับอนุปริญญา

( ) 6. ระดับปริญญาตรี

( ) 7. สูงกว่าระดับปริญญาตรี

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด
- ( ) 1. 1 – 2 คน
  - ( ) 2. 3 – 4 คน
  - ( ) 3. 5 – 6 คน
  - ( ) 4. มากกว่า 6 คน
6. จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน ทั้งหมด ..... คน
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่เป็นภาระพึ่งพิง ทั้งหมด ..... คน
8. ลักษณะอาชีพเกษตรกรรมที่ทำเป็นหลัก
- ( ) 1. ปศุกิจ
  - ( ) 2. เลี้ยงสัตว์
  - ( ) 3. อื่น ๆ ระบุ.....
9. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- ( ) 1. ต่ำกว่า 5 ปี
  - ( ) 2. 6 - 10 ปี
  - ( ) 3. 11 - 15 ปี
  - ( ) 4. มากกว่า 20 ปี
10. มีการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรปีละประมาณกี่ครั้ง
- ( ) 1. ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม
  - ( ) 2. 1-2 ครั้ง ต่อปี
  - ( ) 3. 3-4 ครั้ง ต่อปี
  - ( ) 4. มากกว่า 4 ครั้ง ต่อปี
11. ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรโดยส่วนใหญ่
- ( ) 1. ทำการเกษตรบนที่ดินของตนเอง
  - ( ) 2. ทำการเกษตรบนที่ดินของบุคคลอื่น
12. ขนาดของพื้นที่เพื่อทำการเกษตร
- ( ) 1. ต่ำกว่า 5 ไร่
  - ( ) 2. 6-20 ไร่
  - ( ) 3. 21-40 ไร่
  - ( ) 4. มากกว่า 40 ไร่

13. ผลผลิตที่ได้จากการเกษตรมีการจำหน่ายในลักษณะใด

- ( ) 1. จำหน่ายในท้องถิ่น
- ( ) 2. จำหน่ายผ่านสหกรณ์
- ( ) 3. พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านโครงสร้างรายได้ของเกษตรกร

14. แหล่งที่มาจากรายได้

- ( ) 1. รายได้จากการทำการเกษตร
- ( ) 2. รายได้จากนอกภาคการเกษตร
- ( ) 3. รายได้จากการทำการเกษตรและนอกภาคการเกษตร

15. รายได้สุทธิเฉลี่ยจากการประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม ..... บาท / เดือน

16. รายได้สุทธิเฉลี่ยจากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ..... บาท / เดือน

17. แหล่งที่มาจากรายได้นอกภาคเกษตร

- ( ) 1. รายได้จากการรับจ้างทั่วไป
- ( ) 2. รายได้จากการค้าขาย
- ( ) 3. อื่น ๆ .....

ตอนที่ 3 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของเกษตรกร

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็น ดังนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญน้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. ด้านสภาพครัวเรือนเกษตรกร					
1.1 มีสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น					
1.2 ระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน					
1.3 ประเภทอาชีพเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน					
1.4 สมาชิกมีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม					
1.5 การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน					
2. ด้านพื้นที่เกษตร					
2.1 มีพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น					
2.2 พื้นที่ทำการเกษตรมีความอุดมสมบูรณ์					
2.3 พื้นที่ทำการเกษตรอยู่ใกล้แหล่งปัจจัยการผลิต					
2.4 มีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน					
2.5 พื้นที่ทำการเกษตรอยู่ใกล้แหล่งชลประทาน					
3. ด้านความรู้และเทคโนโลยี					
3.1 การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร					
3.2 ประสิทธิภาพในการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น					
3.3 การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย					
3.4 การมีความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่					
3.5 มีการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นสำหรับทำการผลิต					
4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน					
4.1 มีการรวมกลุ่มเพื่อมีอำนาจกำหนดราคาผลผลิตทางการเกษตร					
4.2 การได้รับความช่วยเหลือการทำการเกษตรจากเกษตรกรรายอื่น					
4.3 ความมีศักยภาพด้านการเกษตรของผู้นำชุมชน					
4.4 มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเกษตรภายในชุมชน					
5. ด้านอื่น ๆ					
5.1 ราคาผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น					
5.2 ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรถูกลง					
5.3 เกษตรกรทำการผลิตเฉพาะผลผลิตที่เป็นที่ต้องการของตลาด					
5.4 การได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาล					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

*****

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นายนัดพลพิชัย คุลยวาทิต
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์
หน่วยงาน	สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
e-mail	nphichai@hotmail.com
ประวัติการศึกษา	ศม. (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง บธ.ม. (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศบ. (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช บธ.บ. (ธุรกิจศึกษา-เลขานุการ) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

